

ГЛАВА I. «БЕЗПЕКА»

1 грудня 1851 року Чаррас знизав плечима і розвантажив пістолети. Зникла усіляка підозра про можливість державного. Припущення про це насильство з боку м. Луї Бонапарта зникло після серйозного розгляду На повістці дня були Девічівські вибори ;

Було зрозуміло, лише те що уряд лише думає з цього приводу. Що стосується змови проти республіки і проти народу, то як можна було б заздалегідь про таке подумати ? Де людина могла здійснити таку мрію ? Для трагедії повинен бути актор, і тут напевно бул бажаючі. Придушити впрова, придушити Асамблею , скасувати Конституцію, задушити республіку, повоалалити націю, задушення республіки, повалення нації,

знівечити прапор, армію, підпорядкувати духовенство,

і мати в цьому успіх, тріумф, владу підпорядкування, вигнання, переміщення осіб , руйнації, пограбувань і вбивств. Хтось хотів царювати з мріями про те, що коропція буде дозволена законом. І ці всі зобов'язання мають бути вчинені ?

Але ким? Велетом? Ні- карликом Люди сміялись над цією ідеєю., на успіх, на тріумф, на управління, на управління, вигнання, перевезення, розорення, вбивства, царювати, з такою самовдоволенням, що закон нарешті нагадує брудне ложе корупції. Що! Всі ці зобов'язання повинні були бути вчинені! І від кого? Від великої людини? Ні, з карликом.

Люди сміялися над цією ідеєю. Вже не йде мова про те, що це злочин, а це просто якийс фарс. Вони вже не кажуть: «Який злочин!». «Який фарс!» D/ Вони вже усвідомили, тяжкі злочини для видатних людей. Вони не можуть бути вчинені усіма. Людина, що здійснила переворот 18 брюмера повинна бути Арколою у своєму минулому і Острліцом і свему майбутньому.

Люди стривожен одним питанням : « Хто він такий- цей син Хортерна? Він фра. Деякі злочини занадто високі для певних рук. Людина, яка досягла 18-го Брамера, повинна мати Арколу у своєму минулому і Аустерліц у своєму майбутньому. Мистецтво стати великим негідником не надається першому комірцю. Люди питають себе: Хто цей син Хортена? За ним стоїть Страсбург, а не Аркола, а Булонь замість Аустерліца. Він француз, народився в Голландії, а виніс в Швейцарії,

Він - Бонапарт, схрещений з Вергулії ; його шанують за його розсудливість і він хто вирве піре і ризикне імперського ставлення, і той, хто вирвав пір'я зі свого орла, ризикне знайти в руці гусячого кіля. Він не володіє фінансами, , на ньому більше свинцю ніж золота , він є підробленим зображенням менше золота, ніж свинцю, і, безсумнівно, французькі солдати не підтримають цього фальшивого Наполеона в бунті, в звірствах, в масових вбивствах, в безчинствах, безпричині. Якщо він спробує розгул, це буде неправильно. УНіякий полк би не повернувся .

Чому він повинен зробити це? Безсумнівно, він має свою підозрілу сторону, але чому він вважає його абсолютним злом ? Такі екстремальні образи виходять за його межі; він не здатний до них фізично, не те що морально. Хібане він обіцяв бути честним ? Він не сказав: «Ніхто в Європі не сумнівається в моєму слові?»

Давайте нічого не будемо боятися. Давайте нічого не будемо боятися. На це можна відповісти, злочини вчиняються або у великому, або в середньому масштабі. У першій категорії є Цезар; По-друге, це мандріон. Цезар проходить Рубікон, Мандрін бачить жолоб. Але мудреці помовкли: «Чи не упереджені ми образливими припущеннями? Цей чоловік був вигнаний і нещасний. Вигнання просвічує, нещастя виправляє». Зі свого боку Людовик Бонапарт енергійно протестував.

Факти на його користь зашкалялися. Чому він не повинен діяти добросовісно? Він дав чудові обіцянки.

Наприкінці жовтня 1848 року, коли він був кандидатом на пост президента, він зателефонував на номер 37, Rue de la Tour d'Auvergne, на певну особу, якій він зауважив: "Я хочу з вами пояснити. Вони мене обмовляють. Чи справляє я враження божевільного? Вони думають, що я хочу відродити Наполеона. Є два чоловіки, яких великі амбіції можуть взяти за свої моделі, Наполеон і Вашингтон. Один з них – людина генія, інший – людина чесноти. Смішно говорити: «Я буду людиною генія», чесно кажучи, «Я буду людиною чесноти». Яке з них залежить від нас самих? Що ми можемо зробити за своєю волею? Бути генієм? Ні !Бути непідкупним? Так! Досягнення генія неможливе; Досягнення вірогідності - це можливість. А що я міг би відродити від Наполеона? Одна річ – злочин. Це дійсно достойні амбіції! Чому я повинен вважатися людиною? «Р Я не велика людина, я Не наслідую нНаполеона . Але я чесна людина. Я наслідую Вашингтон. Моє ім'я, ім'я Бонапарта, буде вписане на двох сторінках історії Франції: На першому будуть злочин і слава, на другому – справедливість і честь.

І друге, можливо, було варте першого.

. чому? Бо якщо Наполеон більший, то Вашингтон кращий. Між винним героєм і добрим громадянином я вибираю доброго громадянина. Такі мої амбіції".

З 1848 по 1851 рік минуло три роки. Люди давно підозрювали Луї Бонапарта; але тривала підозра притупляє інтелект і виснажується безрезультатними тривогами. У Луї Бонапарта були такі міністри, які приховували себе, як Маньє та Руєр, але він мав також були прямі міністри, такі як Леон Фоше та Оділон Барро; останні стверджували, що

він був чесним і щирим. Його бачили, як він бив себе в груди перед дверима Хема, мадам Гортензія Корню.

«Я єсний республіканець, і я можу відповісти за нього». Його друг Хема, вірна людина, заявив: «Луї Бонапарт не здатний на зраду». В інтимних колах Єлисейського двору граф Потоцький був республіканцем, а граф д'Орсе — лібералом; Маркіз дю Галле виступав проти державного перевороту, а маркіза дю Галле була за нього. Луї Бонапарт сказав маркізі: «Нічого не бійся» (це правда, що він прошепотів маркізі: «Розумуйся»).

Асамблея, дещо знепокоївшись, заспокоїлась. Був генерал Ноймаєр, «на якого слід було покладатися», і який зі своєї позиції в Ліоні мав би за потреби рушити на Париж. Changarnier вигукнув: «Представники народу, обговорюйте мирно». Навіть сам Луї Бонапарт вимовив ці знамениті слова: «Я бачу ворога моєї країни в кожному, хто змінить силою те, що встановлено законом», і, крім того, армія була «силою», а армія володіли лідерами, лідерами, які були улюбленими та переможними.

Ламонісьєр, Чанг'єр, кавайг'нак, леф'ло, Бодо, Чаррас - як хтось міг уявити, щоб Африканська армія заарештувала африканських генералів? У п'ятницю, 28 листопада 1851 року, Луї Бонапарт сказав Мішелью де Буржу: «Якби я хотів зробити не так, я б не зміг. Учора, у четвер, я запросив до свого столу п'ятьох полковників паризького гарнізону, і мав щ ними розмову. «сі п'ятеро заявили мені, що армія ніколи не піддається перевороту і не нападе на недоторканність Асамблеї. Ви можете це сказати своїм друзям», . Менці це передав Мішель де Бурж, заспокоєний, і я також усміхнувся.

У тому ж листопаді сатиричний журнал, звинувачений у наклепі на президента республіки, був засуджений до штрафу та тюремного ув'язнення за карикатуру, на якій зображено тир і Луї Бонапарта, який

використовує Конституцію як мішень. Моріньї, міністр внутрішніх справ, заявив у раді перед президентом:

-Охоронець публічної влади ніколи не повинен порушувати закон, інакше він був би....

- Нечесною людиною», — втрутився президент. Всі ці слова і всі ці факти були сумно відомі. Матеріальна і моральна неможливість державного перевороту була очевидна для всіх.

Обурити Народні збори! Заарештувати представників! Яке божевілья! Як ми бачили, Чаррас, який довго стояв на сторожі, розрядив пістолети. Відчуття безпеки було повним і одностайним. Проте в Асамблеї були дехто з нас, у кого все ще зберігалися певні сумніви і хто час від часу хитав головою, але на нас дивилися як на дурнів

. ГЛАВА II. ПЕРШИЙ ДЗВОНИК НЕБЕЗПЕКИ НА ФОНІ СПЛЯЧОГО ПАРИЖУ

2 грудня 1851 року представник Версіньї від Верхньої Сони, який проживав у Парижі, на вулиці Леоні, № 4, спав. Він міцно спав; він працював до пізньої ночі. Версіньї був молодим чоловіком років тридцяти двох, з м'якими рисами обличчя та світлим обличчям, мужнього духу та схильності до соціальних та економічних наук. Перші години ночі він провів у читанні книги Бастіа, в якій робив нотатки на полях, і, залишивши книгу відкритою на столі, заснув.

Раптом він прокинувся від різкого звуку дзвону. Він підскочив здивовано. Почало світати. Було близько сьомої години ранку. Ніколи не підозрюючи, що могло бути мотивом для такого раннього візиту, і думаючи, що хтось помилився дверима, він знову ліг і вже збирався знову заснути, коли другий дзвінок, все ще голосніший за перший, повністю збудив його. Він підвівся в нічній сорочці й відчинив двері. Увійшли Мішель де Бурж і Теодор Бак. Мішель де Бурж був сусідом Версіньї; він

жив за номером 16 на вулиці Мілан. Теодор Бак і Мішель були бліді й дуже схвильовані. — -Версіньї, — сказав Мішель, — негайно одягайся — Бауне щойно заарештували. "Овва!" — вигукнув Версіньї. — Справа Могена знову починається?

-Це більше, — відповів Мішель. -Дружина і дочка Бауне прийшли до мене півгодини тому. Вони розбудили мене. Бауне був заарештований у ліжку сьогодні о шостій ранку".

-Що це означає? — запитав Версіньї. Знову пролунав дзвінок.

«Він кам скаже, мабутьт — відповів Мішель де Бурж. Версіньї відчинив двері. Це був представник П'єр Лефранк. Він, правда, приніс розгадку загадки.

-Ти знаєш, що відбувається? сказав він. — Так, — відповів Мішель. — Бауне у в'язниці.

Заарештували Республіку, - сказав П'єр Лефранк. — Ви читали плакати?

- Ні

- П'єр Лефранк пояснив їм, що стіни в той момент були вкриті плакатами, які цікавий натовп збирався прочитати, що він глянув на одну з них на розі своєї вулиці, і що удар припав.

- — Удар у спину ! — вигукнув Мішель.

- Скажи скоріше злочин». П'єр Лефранк додав, що було три плакати — один указ і дві прокламації — усі три на білому папері й приклеєні впритул. Указ був надрукований великими літерами.

- Потім увійшов колишній член конституції Лейсак, який, як і Мішель де Бурж, оселився неподалік (№ 4, Сіте Гайяр). Він приніс ті самі новини та оголосив про нові арешти, які відбулися вночі.

Не можна було втрачати ні хвилини. Вони пішли повідомити цю новину Івану, секретареві Асамблеї, якого призначили ліві і який жив на вулиці де Бурсо. Необхідна була негайна зустріч. Ті республіканські представники, які все ще були на волі, повинні бути попереджені та негайно зібрані. Версіньї сказав: «Я піду і знайду Віктора Гюго».

Була восьма година ранку. Я не спав і працював у ліжку. Мій слуга увійшов і стривожено сказав: -----Представник народу знадвору бажає поговорити з вами, сер».

Хто там?

- Месьє Версінь-

-Проведіть його.

Версіньї увійшов і розповів мені про стан справ. Я вскочив з ліжка. Він розповів мені про «побачення» в кімнатах колишнього конституентського Лейсака.

=-Ідіть негайно й повідомте іншим представникам», — сказав я. Він залишив мене.

РОЗДІЛ III. ЩО СТАЛОСЯ ПРОТЯГОМ НОЧІ

Напередодні фатальних червневих днів 1848 року еспланада Інвалідів була розділена на вісім величезних трав'яних ділянок, оточених поручнями з дерева та огороженнями між двома гаями, розділеними вулицею, що йде перпендикулярно до будинку Інвалідів.

Цю вулицю перетинали три вулиці, перелельні Сені. Там були великі галявини, на яких мали звичку гратися діти. В центрі між восьми трав'яних ділянок був постамент, на якому за часів імперії містився бронзовий лев святого Марка, привезений із Венеції; під час Реставрації біла мармурова статуя Людовика XVIII.; а під Луї Філіпом — гіпсовий бюст Лафайєта.

Через те, що 22 червня 1848 року натовп повстанців ледь не захопив Палац Установчих зборів, а поблизу не було казарм, генерал Кавеняк

побудував за триста кроків від Законодавчого палацу на траві Ділянки Інвалідів, кілька рядів довгих хатин, під якими ховалася трава. У них, де могло розміститися три-чотири тисячі чоловік, проживало військо, спеціально призначене для охороги національних Зборів .

1 грудня 1851 року на Еспланаді стояли два полки: 6-й і 42-й лінійні полки, 6-м командував полковник Гардеранс де Буасс, який був відомий до Другого грудня 42-го полковником Еспінассом, який з того часу став відомим. Звичайна нічна варта Палацу Асамблеї складалася з батальйону піхоти та тридцяти артилеристів з капітаном. Військовий міністр, крім того, послав кількох солдатів для впорядкованої служби. Два міномети та шість одиниць гармат із вагонами з боєприпасами стояли на невеликому квадратному подвір'ї, розташованому праворуч від Двору слави , який називався Двору канонів .

Майор, військовий комендант палацу, був переданий під безпосереднє управління квестором. З настанням ночі решітки й двері були закріплені, вартіві були виставлені, вартовим видані інструкції, і палац зачинили, як фортецю. Пароль був той самий, що й на Паризькій площі. Спеціальні інструкції, розроблені квесторами, забороняли вхід будь-яким збройним силам, окрім чергового полку.

У ніч з 1 на 2 грудня Законодавчий палац охороняв батальйон 42-го. Засідання 1 грудня, яке було надзвичайно мирним і було присвячене обговоренню муніципального права, закінчилося запізно і було припинено голосуванням Трибуналу. У той момент, коли М. Vaze, один із Квесторів, піднявся на Трибуну, щоб віддати свій голос, до нього підійшов Представник, який належав до так званого «Єлисейського банку», і тихим тоном сказав: «Сьогодні вас розгромлять».

Такі попередження надходили щодня, і, як ми вже пояснювали, люди врешті-решт не звернули уваги на . Тим не менш, одразу після засідання квестори послали за спеціальним комісаром поліції Асамблеї, де був присутній президент Дюпен. На допиті комісар заявив, що звіти

його агентів свідчать про «мертвий спокій» — таким був його вираз — і що, безумовно, не було ніякої небезпеки бути затриманим цієї ночі. Коли квестори ще більше притиснули його, президент Дюпен, вигукнувши "!" вийшов з кімнати.

Того самого дня, 1 грудня, близько третьої години дня, коли тесть генерала Лефло переходив бульвар навпроти Тортоні, хтось швидко пройшов повз нього і прошепотів йому на вухо ці важливі слова: "Одинадцята година — опівночі». Цей випадок не привернув уваги квестури, а деякі навіть посміялися з нього. Це стало звичаєм з ними.

Однак генералу ці слова не давали спокою. Увночі він чекав 11 години і залишався в офісі квестури майже до першої години. Стенографічний відділ Асамблеї працював поза дверима чотирма гінцями, прикріпленими до Vjunmthf, вони були найняті, щоб доставити копії стенографів до друкарні та повернути коректурні аркуші до Палацу Асамблеї. М. Іполит Прево був начальником стенографічного штабу, і в цій якості мав квартири в Законодавчому палаці. Одночасно був редактором музичного фейлетону «Монітера».

грудня він пішов до Opéra Comique на першу виставу нового твору і повернувся лише після півночі. Четвертий посланець від Монітера чекав на нього з доповіддю щодо останньої доповіді на засіданні;

М. Прево виправив доказ, і посланця було відправлено. Було трохи після першої години, навколо панувала глибока тиша, і всі в палаці, за винятком варті, спали.

І ось о першій годині стався тривожний випадок

До майора підійшов капітан-ад'ютант гвардії Зборів і сказав:

-Полковник послав за мною, щоб я прийшов а тоді додав по військомому- Ви дозволите мені піти?

Комендант був здивований.

-Ідіть, — сказав він із деякою різкістю, — але полковник неправий, коли турбує офіцера на вахті. Один із солдатів на варті, не розуміючи сенсу слів, почув, як комендант ходив туди-вниз і кілька разів бурмотів:

-Що віно може хотіти?

Через півгодини повернувся ад'ютант-майор. — Ну, — запитав комендант, — чого полковник хотів від вас?

— Нічого, — відповів ад'ютант, — він хотів віддати мені накази щодо завтрашніх обов'язків. Ніч ставала далі.

Близько четвертої години ад'ютант-майор знову прийшов до майора . — Майоре, — сказав він, — полковник запросив мене.

-Знову!" — вигукнув комендант- Це стає дивним; все ж таки йди».

Серед інших обов'язків ад'ютант-майор мав передати вказівки вартовим і, отже, мав право їх скасовувати. Як тільки ад'ютант-майор вийшов, майор, збентежившись, подумав, йому варто поговорити про це з військовим комендантом палацу. Він піднявся нагору до квартири коменданта — підполковника Ніюлса.

Полковник Ніюлс пішов спати, а обслуга пішла до своїх кімнат на горищах. Майор був вперше у спальні, навіпомацки йшов через коридори мало знаючи про різні кімнати, подзвонив у двері, які здалися йому дверима військового коменданта. Ніхто не відповів, двері не відчинили, і майор повернувся вниз, ні з ким не зміг поговорити.

Зі свого боку ад'ютант-майор знову увійшов до палацу, але майор більше його не бачив. Ад'ютант залишився біля затертих дверей Бургундської площі, закутаний у плащ, і ходив туди-сюди подвір'ям, наче когось чекав. У ту мить, коли великий годинник на куполі показав п'яту годинку, солдати, які спали в хатині-таборі перед Інвалідами, раптово прокинулися.

У куренях чувся шепіт: « мовчки беремося за зброю».

Незабаром після цього два полки з ранцями на спині марширували до Палацу Зборів; це були 6-й і 42-й. У той самий п'ятий удар одночасно

в усіх кварталах Парижа з усіх казарм безшумно вийшли піхотні солдати зі своїми полковниками на чолі.

Офіцери Луї Бонапарта, які були розподілені по всіх казармах, керували цим підняттям зброї. Кіннота була пущена в рух лише через три чверті години після піхоти, побоюючись, що дзвін кінських копит по каменю надто рано розбудить дрімаючий Париж. Пан де Персіньї, який приніс з Єлисейського двору до табору наказ взятися за зброю, йшов на чолі 42-го, поруч із полковником Еспінассе.

У армії ходять чутки, що люди, які втомлені нечесними подями про ці події розповідають з якоюсь похмурою байдужістю, говорячи наїть , що в момент виходу з і своїм полком один з полковників вагався. Комісар с Єлисейського палацу сказав

: -Полковнику, я визнаю, що ми дуже ризикуємо. Ось у цьому конверті, який я Вам доручено вручити сто тисяч франків банкнотами на випадок непередбачених обставин.

Конверт прийняли, і полк вирушив.

Увечері 2 грудня полковник, що взяв хабаря сказав одній жінці:

=Сьогодні вранці я заробив сто тисяч франків і мої генеральські еполети. Жінка показала йому на двері. Ксав'є Дюр'є, який розповідає нам цю історію, мав цікавість пізніше побачити цю жінку. Вона підтвердила історію.

Так, звичайно! вона зачинила двері перед цим негідником; солдатом, що зрадив свій прапор і потім раважився її відвідати! Вонаб впустила його до себе? Ніколи в житті вона не могла цього зробити, «і,

- У мене залізний характер- додала вона .

У префектурі поліції виникла ще одна таємниця. Ті запізнілі мешканці Сіте, які, можливо, повернулися додому пізно вночі, могли помітити велику кількість вуличних візників, які розрізненими групами тинялися в різних точках навколо Рю де Єрусалим. З одинадцятої години вечора, під приводом прибуття до Парижа біженців з Генуї та Лондона,

бригада поручителів і вісімсот сержантів де Вілья були утримані в префектурі.

О третій годині ночі прийшла повістка до 48 комісарів Парижу та передмість, а також до офіцерів.

Іх усіх привели в одну кімнату окремо один від одного .

5 година ранку. Дзвінок в кабінеті префектра. Префект Маупас викликає один за одним комісарів поліції , розкрив їм план змови і розподілив кожному свою долю в злочині. Не відмовився ніхто , багато дякували йому.

. Мова йшла про арешт у їхніх власних домівках сімдесяти восьми демократів, які мали вплив у своїх округах і яких Єлисей боявся як можливих вождів барикад. Було необхідно, також заарештувати шістнадцять представників народу.

Для цього останнього завдання серед комісарів поліції були обрані ті магістрати, які, здавалося, найімовірніше були хуліганами. Серед них розділилися представники. У

кожного була своя людина. У сьєра Куртілля був Чаррас, у сьєра Дегранжа — Надо, у сьєра Юбо старший — М. Тьер, і у сьєра Юбо молодший — генерал Бедо, генерал Шангарньє — Лерат, а генерал Кавеньяк — Колін

. Сьєр Дурленс отримав представника Валентина, сьєр Бенуа — представника Міота, сьєр Аллард — представника Шола, сьєр Барле — Роджера (Дю Нора), генерал Ламорієр був переданий комісару Бланше, комісар Гронф'є мав представника Греппо, а комісар Будро — Лагранжа. Квесторів було розподілено так само: месьє Базе — до Приморіна , а генерал Леффо — до Сьєр-Бертольо.

Ордери з іменами представників були складені в особистому кабінеті префекта. Пробіли залишилися лише для імен комісарів. Останні були заповнені на момент виходу.

Окрім збройних сил, призначених їм на допомогу, було вирішено, що кожного комісара супроводжуватиме двоє ескортів, один із сержантів де Вілья, інший із поліцейських агентів у цивільному. Як сказав префект Мопас панові Бонапарту, капітан республіканської гвардії Бодіне був пов'язаний з комісаром Лератом в арешті генерала Шангарньє. Ближче до пів на шосту викликали фіакрів, які чекали, і всі почали діяти по своїм вказівкам.

В той самий час в іншому куточку Парижа — на старій вулиці Рю-дю-Тампль — у тому старовинному особняку Субіз, який був перетворений на Королівську друкарню, а сьогодні є Національною друкарнею, організовувався інший підрозділ, що виконував цей злочин

Перехожий, який дійшов до старої вулиці Рю-дю-Тампль вулицею В'єй-Одрієтт, близько першої години ночі помітив на перехресті цих двох вулиць кілька довгих і високих вікон, які яскраво світилися. Це були вікна робочих кімнат. Національної друкарні. Він повернув праворуч і вийшов на стару вулицю Рю-дю-Тампль, а через мить зупинився перед входом, що мав форму півмісяця перед друкарнею.

Головні двері були зачинені, двоє вартових охороняли бічні. Крізь ці маленькі дверцята, які були прочинені, він зазирнув на її подвір'я і побачив, що він заповнений солдатами. Солдати мовчали, не було чути жодного звуку, але було видно блиск їхніх багнетів. Перехожий здивовано підійшов ближче. Один із вартових грубо штовхнув його назад, вигукнувши: -Геть

. Як і сержант де Вілья в префектурі поліції, робітників затримали в Національній друкарні посилаючись на звинувачення, що ті працюють

вночі . У той самий час, коли пан Іполит Прево повернувся до Законодавчого палацу, менеджер Національної друкарні знову увійшов до свого кабінету, також повертаючись із Опері Комік, де він був, щоб побачити нову п'єсу, написану його братом ., M. de St. Georges.

Відразу ж після повернення менеджер, до якого вдень надійшов наказ з Єлисейського палацу, взяв пару кишенькових пістолетів і спустився у вестибюль, який кількома сходами з'єднується з внутрішнім двором. Невдовзі двері, що вели на вулицю, відчинилися, увійшов фіакр, зійшов чоловік із великим портфелем. Менеджер підійшов до чоловіка й сказав то йому:

-Це ви, мосьє де Бевіль?

— Так, — відповів чоловік. Фіакр поставили, коней поставили в стайню, а кучера закрили в вітальні, де його напоїли і дали йому в руку гаманець. Пляшки вина та Луї д'Ор є основою цієї гілки політики. Кучер випивши, пішов спати . Двері вітальні були зачинені.

Великі двері внутрішнього двору друкарні , ледве зачинившись, відчинилися знову і дали прохід озброєним людям, які мовчки увійшли, а потім знову зачинилися. Прибула рота перехідної жандармерії, четверта частина першого батальйону, під командуванням капітана на ім'я Ларош д'Уазі. Як можна помітити з результату, для всіх делікатних експедицій учасники державного перевороту подбали про використання Перехідної жандармерії та Республіканської гвардії, тобто два корпуси, які майже повністю склалися з колишніх муніципальних гвардії, несучи серце мстивий спогад про події лютого.

Капітан Ларош д'Уазі привіз листа від військового міністра, який передав його та його солдатів у розпорядження керівника Національної друкарні. Мушкети були заряджені без жодного слова. Вартових поставили в робочих кімнатах, у коридорах, біля дверей, біля вікон, фактично скрізь,

двоє стояли біля дверей, що вели на вулицю. Капітан запитав, які вказівки він має дати вартовим. — Нічого простішого, — сказав чоловік, приїхавший у фіакрі. — «Хто намагається піти чи відкрити вікно, стріляйте». Цей чоловік, який насправді був де Бевілем, туалетним офіцером пана Бонапарта, пішов із управителем у великий кабінет на першому поверсі, самотню кімнату, що виходила на сад.

Там він повідомив менеджру те, що привіз із собою, декрет про розпуск Зборів, звернення до армії, звернення Капітан запитав, які вказівки він має дати вартовим.

— Нічого простішого, — сказав чоловік, що приїхав у фіакрі. «Хто намагається піти чи відкрити вікно, стріляйте».

Цей чоловік, який насправді був де Бевілем, санітарним офіцером пана Бонапарта, пішов із управителем у великий кабінет на першому поверсі, самотню кімнату, що виходила на сад. Там він повідомив менеджру те, що привіз із собою, декрет про розпуск Асамблеї, звернення до армії, звернення до народу, указ про скликання виборців і, крім того, проголошення префекта Маупаса. і його лист до комісарів поліції.

Чотири перші документи були повністю написані від руки Президента, і тут і там можна було помітити деякі підчистки.. Кожного чоловіка посадили між two gendarmes, і йому заборонили вимовити жодне слово, а потім документи, які потрібно було надрукувати, розклали по всій кімнаті, розрізавши на дуже дрібні шматочки, так що не можна було прочитати цілого речення. один робітник. Менеджер оголосив, що дає їм годину, щоб скласти ціле.

Нарешті різні фрагменти були доставлені полковнику Бевілю, який склав їх разом і виправив тестові аркуші. Механічна обробка проводилася з такими ж запобіжними заходами, кожне натискання відбувалося між двома солдатами. Незважаючи на всю старанність, робота тривала дві

години. За робітниками стежили жандарми. Бевіль спостерігав за Сен-Жоржем.

Після завершення роботи стався підозрілий випадок, який дуже нагадував зраду в зраді. Для зрадника більший зрадник. Цей вид злочинності піддається таким нещасним випадкам. Bévillе і Сент-Джордж, двоє надійних довірених осіб, у чиїх руках була таємниця державного перевороту, тобто голова президента;— ця таємниця, яка ні за що не повинна бути розкрита до того, як У призначену годину, ризикуючи спричинити викидень, вони вирішили довірити це одразу двомстам чоловікам, щоб «перевірити ефект», як колишній полковник Бевіль сказав пізніше, досить наївно.

Вони прочитав таємничий документ, щойно надрукований жандармським мобільним, які були складені на подвір'ї. Ці экс-муніципали аплодували. Якби вони кричали, можна було б запитати, що б зробили двоє експериментаторів у державному перевороті. Можливо, пан Бонапарт прокинувся б від свого сну у Вінсенні. Кучера і потім звільнили, фіакра осідлали, а о четвертій годині ранку санітар і керівник Національної друкарні, відтепер двоє злочинців, прибули до префектури поліції з посилками. Тоді для них почалося иття, сповнене сорому. Префект Маупас узяв їх за руку. Смути наклейок, підкуплені для цієї нагоди, рушили в усіх напрямках, несучи з собою декрети та прокламації.

Саме в цю годину був закладений Палац Національних зборів. Вулиці Університету є двері Палацу, які є старим входом до Палацу Бурбонів і відкриваються на алею, яка веде до будинку президента Асамблеї. Ці двері, які називають дверима президентства, за звичаєм охоронялися вартовим. Протягом деякого часу ад'ютант-майор, якого вночі двічі посилав полковник Еспінасс, залишався нерухомим і мовчазним поруч із вартовим.

Після того, покинувши хати Інвалідів, 42-й лінійний полк, а за ним на деякій відстані йшов 6-й полк, який марширував Rue de Bourgogne, вийшов з Rue de l'Université.

-Полк, — розповідає очевидець, — марширував, як ступають в лікарні ». Він непомітно підійшов до дверей Presidency. Ця засідка здивувала закон. Вартовий, побачивши прибуття цих солдатів, зупинився, але в той момент, коли він збирався кинути їм виклик *qui-vive*, ад'ютант-майор схопив його за руку і, як офіцер, уповноважений протидіяти всім інструкціям, наказав йому дав вільний прохід до 42d і одночасно наказав враженому швейцару відкрити двері. Двері розвернулися на петлях, солдати розбіглися по алеї. Персіньї увійшов і сказав: «Готово». Національні збори були захоплені. На шум кроків підбіг комендант Менньє.

-Коменданте, — крикнув до нього полковник Еспінассе, — я прийшов замінити ваш батальйон». Комендант на мить зблід, а очі його не дивилися на землю. Тоді раптом він поклав руки на плечі, зірвав еполети, вихопив шаблю *his*, зламав її на коліні, кинув два уламки на бруківку і, тремтячи від люті, вигукнув урочистим голосом:

-Полковник! и ганьбиш число свого полку.

-То нісого , — сказав ЕспінассеДвері президентства залишили відчиненими, але всі інші входи залишилися зачиненими. Усю охорону змінили, усіх вартових змінили, а батальйон нічної варті повернули до табору Інвалідів, солдати склали зброю на проспекті та в Кур д'Оннер. 42-й, у глибокій тиші, зайняв двері ззовні та всередині, подвір'я, приймальні, галереї, коридори, проходи , тоді як усі спали в Палаці

. Незабаром після цього прибули дві з тих маленьких колісниць, які називаються «сорок синів», і два фіакри в супроводі двох загонів республіканської гвардії та егерів де Венсен, а також кількох загонів

поліції. Комісари Бертольо і Приморін зійшли з двох колісниць. Коли ці екіпажі під'їжджали, ми побачили, як у дверях Бургундської площі з'явилася особа, лиса, але ще молода. Цей персонаж мав вигляд міської людини, яка щойно прийшла з опери, і, власне, він прийшов звідти, пройшовши крізь барліг

. Він походив з Єлисейської землі. Це був Де Морні. Якусь мить він спостерігав, як солдати складали зброю, а потім підійшов до дверей президентства. Там він обмінявся а кількома словами з паном де Персіньї. Через чверть години в супроводі 250 егерів де Венсена він заволодів міністерством внутрішніх справ, налякав пана де Торіньї в його ліжку й різко вручив йому листа подяки від пана Бонапарта.

Кілька днів тому чесний пан Де Торіньї, чиї простодушні зауваження ми вже цитували, сказав групі людей, поруч з якими перебував пан де Морні: «Як ці люди з Гори наклеплюють на Президента! Людина, яка порушить свою присягу. , який би здійснив державний переворот, неодмінно повинен бути нікчемним негідником». Розбуджений грубо посеред ночі та звільнений з посади міністра, як вартові Асамблеї, гідний чоловік, вражений, протираючи очі, пробурмотів

: -Ех! Тоді президент —....

-Так, — сказав Морні, сквозь сміх. Той, хто пише ці рядки, знав Морні. Морни та Валуєвський обіймали посади у квазіправлячій родині, обоє буди негідниками.

. Ким був Морні? Ми скажемо: «Відомий розумник, інтриган, але ні в якому разі не суворий, друг Ром'є та прихильник Гізо, який володіє світськими звичаями та звичками гри в рулетку, самовдоволенний, розумний, поєднуючи певні вільність ідей із готовністю прийняти корисні злочини, знайти засоби носити милостиву усмішку з хворими зубами, вести життя задоволення, розсіяний, але стриманий, потворний, добрий,

жорстокий, добре одягнений, безстрашний, добровільно залишити брата в'язня і готовий ризикнути своєю головою за брата , іншого виродка, пожертвувавши кар'єрою в Квестурі.

Їх супроводжували агенти поліції, які знали найпотаємніші куточки Палацу Бурбон і проводили їх різними проходами. Генерала Лефло поселили в павільйоні, де за часів герцога де Бурбона мешкав пан Фейчер.

Тієї ночі у генерала Лефло залишилися його сестра та її чоловік, які відвідали Париж і спали в кімнаті, двері якої вели в один із коридорів палацу. Комісар Бертольо постукав у двері, відчинив їх і разом зі своїми агентами різко увірвався в кімнату, де лежала жінка

Брат генерала схопився з ліжка і крикнув квестеру, який спав у сусідній кімнаті:

-Адольф, двері виламують, палац повний солдатів. Вставай!

Генерал розплющив очі і побачив комісара Бертольо, що стояв біля його ліжка. Він підскочив. -Генерал, — сказав комісар, — я прийшов виконати свій обов'язок. «Я розумію, — сказав генерал Лефло, — ти зрадник.

.Комісар , запинаючись, вимовляв слова :

-Змова проти безпеки держави

І показав ордер.

Генерал, не вимовляючи ні слова, вдарив тильною стороною долоні по цьому ганебному паперу. Потім одягнувся, одягнувши свій повний мундир Костянтина та Медеї, у своїй образній, солдатській відданості подумавши, що для солдатів, яких він зустріне на своєму шляху, ще є генерали з Африки.

Усі генерали, що залишилися тут , були розбійниками. Його дружина обняла його; його син, семирічна дитина, у своїй нічній сорочці, і в сльозах сказав комісару поліції: «Мершу, месє Бонапарт».

Генерал, обіймаючи дружину, прошепотів їй на вухо:

-У дворі артилерія, спробуй постріляти з гармати.

Комісар і його люди відвели його геть. Він дивився на цих поліцейських із презирством і не розмовляв з ними, але коли він упізнав полковника Еспінассе, його військове та бретонське серце переповнилося обуренням.

-Еспінассек, - сказав він, - ти лиходій, і я сподіваюся прожити достатньо довго, щоб відірвати гудзики від твого мундира. Полковник Espinasse опустил голову й затинаячись, вимовив.

-Я вас не знаю.

Майор помахав своїм Кілька солдатів схрестили багнети перед неозброєним полоненим, троє сержантів деТранслаДокс ТранслаДоксвілл штовхнули його у фіакр, а старший лейтенант підійшов до карети й дивився в обличчя чоловік, який, якщо він був громадянином, був його представником, а якщо він був солдатом, то був його генералом, кинув на нього це огидне слово: Тим часом комісар Приморін пішов обхідним шляхом, щоб бути впевненішим!" щоб здивувати іншого квестора, м. Бейза, двері вели до lobby, який спілкувався з залом Асамблеї.

-Хто там? — запитав слуга

— Комісар поліції, — відповів Приморін.

Слуга, вважаючи себе комісаром поліції зборів, відчинив двері.

У цей момент пан Бейз, який почув шум і щойно прокинувся, одягнув халат і вигукнув: «Не відчиняй двері». Не встиг він вимовити ці слова, як до його кімнати вбігли чоловік у цивільному й три сержанти де Вілья в

уніформі. Чоловік, відкривши своє пальто, показав свій офісний шарф і запитав у пана Бейза:

-Ви впізнаєте це?

-Ти нікчемний негідник,

— відповів квестор.

Співробітники поліції наклали руку на М. Базе.

— Ти мене не забереш, — сказав він. «Ви, комісар поліції, ви, суддя, і знаєте, що робите, ви обурюєте Національні збори, ви порушуєте закон, ви злочинець!»

Зав'язалася рукопашна боротьба — четверо на одного. Мадам Базе та її дві маленькі дівчинки закричали голосно, сержанти відштовхнули нащзад слугу.

— Ви хулігани, — вигукнув мес'є Базе. Вони винесли його головною силою на руках, досі борючись, голий, його халат був розірваний на шматки, його тіло було вкрите ударами, його зап'ястя було розірвано та спливало кров'ю. Сходи, площадка, подвір'я були повні солдатів із начепленими багнетами й наземленими зброєю. Квестор заговорив до них:

Ваших представників арештовують, ви не отримали зброї, щоб порушувати закони!»Сержант носив новенький хрестик.

— Тобі за це тебе », — продовжив М. Базе. — Ти — безчестний полк. Солдати безтурботно слухали і, здавалося, ще спали.

Комісар Приморін сказав їм:

-Не відповідайте, це до вас ніякого відношення».

Вони провели квестора через подвір'я до гауптвахти на Порт Нуар. Так називали маленькі дверцята, придумані під склепінням навпроти скарбниці Асамблеї, які виходили на вулицю Бургонь, на вулицю Лілль. Біля дверей гауптвахти й у верхній частині сходів, які вели туди, поставили кількох вартових, а містера Базе залишили там з трьома сержантами де Вілья.

Кілька солдатів без зброї та в рукавах сорочки увійшли і вийшли. Квестор звернувся до них в ім'я військової честі.

— Не відповідайте, — сказав сержант де Віль солдатам.

Двоє маленьких дівчаток містера Базе стежили за ним переляканими очима до того моменту, поки він не зник з поля зору. , найменша заплакала.

-Сестро, — сказав старша , якій було сім років, — помолимося- і двоє дітей, зчепивши руки, стали навколішки.

Комісар Приморін з роєм своїх агентів увірвався в кабінет квестора і наклав на все руку. Перші папери, які він побачив на середині столу і які він схопив, були знамениті декрети, які були підготовлені на випадок, якщо Асамблея прийме проголосувала за пропозицію квесторів. Усі ящики відкрили та обшукали.

Ця перевірка документів М. Базе, яку комісар поліції назвав відвідуванням на дому, тривала більше години. Йому принесли одяг пана Базе, і він одягнувся.

Після завершення «домового побачення» його вивели з гауптвахти. У дворі стояв фіакр, куди він увійшов разом із трьома сержантами де Вілья. Щоб дістатися до дверей Президентства, автомобіль проїхав повз Палаца Легьону, а потым , а потім Courde Canonis.

Почало світати. М. Базе глянув на подвір'я, чи там ще є гармати. Він побачив вагони з боєприпасами, виставлені в порядку з піднятими валами, але місця для шести гармат і двох мінометів були вільні. На алеї Президентства фіакр на мить зупинився.

Дві шеренги солдатів, спокійно стоячи, вишикувалися на пішохідних доріжках проспекту. Біля підніжжя дерева згрупувалися троє чоловіків: полковник Еспінасс, якого знав і впізнав пан Базе, різновид підполковника, який носив чорно-помаранчеву стрічку на шії, і майор уланів, усі троє зі шпагами. боку, консалтингразом.

Вікна фіакра були зачинені; М. Базе хотів опустити їх, щоб звернутися до них ; але сержанти схопили його за руки. Потім підійшов комісар Приморін і збирався знову сісти в маленьку колісницю для двох осіб, яка привезла його.

-Мсьє Базе, — сказав він із тією лиходійською ввічливістю, яку агенти державного перевороту охоче змішали зі своїм злочином, — вам, мабуть, незручно з тими трьома чоловіками у фіакрі. Вам тісно; ходіть зі мною. .

— Дайте мені спокій, — сказав в'язень. -З цими трьома людьми мені тісно; з тобою я мав би бути зараженим.

Обабіч фіакра стояв ескорт піхоти.

Полковник Еспінасс покликав кучера:

-Їдьте повільно повз набережну Орсе, доки не зустрінете кавалерійський ескорт. Коли кавалерія прийме атаку, піхота може повернутися. Вони вирушили. Коли фіакр повернув на Набережну Орсе, на повній швидкості прибув ескортом пікет 7-го полку Уланів. Ц

солдати оточили фіакр, і всі поскакали. Жодного інциденту під час подорожі не сталося. То тут, то там, під шум кінських трансляцій,

відчинялися вікна й висувалися голови; і в'язень, якому нарешті вдалося опустити вікно, почув перелякані голоси: "

-Що сталося?" Фіакр зупинився. «Де ми

Чангарнер, Лефло, Щерс, Бодо , роджер (дю Норд) , Чамболь....
Changarnier, Leflô, Thiers, Bedeau, Roger (du Nord), Chambolle. Ймовірно, у такому порядку представники прибули до в'язниці.

Коли сьєр Приморін закінчив писати, м. Базе сказав:

- Тепер, ваша честь, віви не будете заперечувати, щоб отримати мій протест і додати його до свого звіту. Тепер ви будете достатньо добрими, щоб отримати мій протест і додати його до свого офіційного звіту».

- Це не офіційний звіт, — заперечив комісар, — це просто наказ про отримання .

- Я маю намір негайно написати свій протес — відповів М. Базе. — Ти матимеш багато часу в камері, — зауважив чоловік, що стояв біля столу.

М. Базе обернувся.

- Хто ти?"

- Я начальник в'язниці, - сказав чоловік.

- У такому разі, — відповів М. Базе, — мені вас шкода, бо ви усвідомлюєте злочин, який робите.

Чоловік зблід і затинаючись промовив кілька незрозумілих слів. Комісар підвівся зі свого місця; М. Базе жваво заволодів своїм стільцем, сів за стіл і сказав сьєру Приморіну:

- Ви державний службовець; я прошу вас додати мій протест до вашого офіційного звіту. — -Добре, — сказав комісар, — нехай буде так.

І Базе написав свій протест : "Я, нижчепідписаний, Жан-Дідьє Базе, представник народу та квестор Національної асамблеї, насильством виведений із моєї резиденції в Палаці National Assembly та направлений

до цю в'язницю збройними силами, яким я не міг протистояти, протестую від імені Національних зборів і від свого власного імені проти образи національного представництва, вчиненої моїм колегам та мені самому "Підписано в Мазасі 2 грудня 1851, о восьмій ранку.

Поки це відбувалося в Мазасі, солдати сміялися і пили на подвір'ї Асамблеї. Вони варили каву в каструлях. У дворі вони розпалили величезні багаття; полум'я, роздмухане вітром, часом доходило до стін Палати. Вища посадова особа квестури, офіцер національної гвардії Рамон де ля Круазетт, наважився сказати їм:

-Ви підпалите палац; після чого солдат вдарив його кулаком.

Чотири частини, взяті з the Cour de Canons, були розташовані в порядку батареї проти Асамблеї; два на Площа Бургундії була спрямована до решітки, а дві на мосту Згоди були спрямовані до парадних сходів. Як доповнення до цієї повчальної історії згадаємо цікавий факт. 42-й лінійний полк був тим самим, що заарештував Луї Бонапарта в Булоні. У 1840 році цей полк надав свою допомогу закону проти змовника.

А вже у 1851 році він надав свою допомогу змовнику проти закону : така краса пасивної покори.

РОЗДІЛ IV. ІНШІ ДІЇ ВНОЧІ

Тієї ж ночі в усіх частинах Парижа відбулися розбої.

Невідомі чоловіки, які очолили озброєні загони, і самі озброєні сокирами, киянками, кліщами, ломами, рятувальними патронами, мечами, захованими під плащами, пістолетами, приклади яких можна було розрізнити під складками плащів, прибули мовчки перед будинокос,

зайняли вулицю, оточили підходи, зламали дверний замок, зв'язали швейцара, вторглися на сходи, і

Виламали двері і схопили сплячу людину сплячу людину, і коли той чоловік, прокинувшись, запитав ці бандити ,

-Хто ти?

їхній лідер відповів:

-Комісар поліції.

Так сталося з Ламорієром, якого схопив Бланше, який погрожував йому кляпом;

Греппо, якого жорстоко поводив і кинув Гронф'є, якому допомагали шість чоловіків із темним ліхтарем і сокирою; з Кавеньяком , якого охороняв Колін, лагідний лиходій, який був шокований, почувши, як він лається і лається; до М. Тьєрса, якого заарештував Юбо (старший); який стверджував, що бачив, як він «тремтів і плакав», таким чином додавши брехні до злочину; до З валентином а , якого Дурленс напав у його ліжку, взяв за ноги й плечі й заштовхнув у замкнений поліцейський фургон; З міотом , якому судилося тортури африканських казематів; з Роджепом (дю Нора), який із сміливою та дотепною іронією запропонував бандитам херес.

Шаррас і Шангарньє були захоплені зненацька. Вони жили на вулиці Сен-Оноре, майже навпроти один одного, Шангарньє під номером 3, Шаррас під номером 14. З 9 вересня Шангарньє відпустив п'ятнадцятьох озброєних чоловіків до teeth, які його досі охороняли. вночі, а 1 грудня, як ми вже говорили, Шаррас розрядив свої пістолети. Ці порожні пістолети лежали на столі, коли його прийшли заарештувати. Комісар поліції кинувся на них.

— якби вони були завантажені, ти був би мертвий». Ми можемо зауважити, що ці пістолети були передані Шаррасу раніше генералом Рено, який у момент арешту Шарраса сидів верхи на вулиці, допомагаючи здійснити державний переворот.

Якби ці пістолети мали залишався зарядженим, і якби генерал Рено мав завдання заарештувати Шарраса, було б цікаво, якби пістолети Рено вбили Рено. Шаррас напевно TranslaDосне вагався б. Імена цих міліцейських пройдисвітів ми вже згадували. Повторювати їх марно. Куртіль заарештував Шарраса, Лерат — Шангарньє, Дегранж — Надо. Чоловіки, захоплені таким чином у своїх будинках, були представниками народу; вони були недоторканими, тому до злочину порушення їх особистості додалася державна зрада, порушення Конституції. У скоєнні цих безчинств не було браку зухвалості. Співробітники міліції веселилися.

Деякі з цих божевільних людей жартували. У Мазасі тюремники глузували з Тьєра, Надо зробив їм сувору догану

Сьєр Юбо (молодший) розбудив генерала Бедо.:

-Генерал, ви в'язень

. — Моя особистість недоторканн.

— Якщо вас не спіймають на місці злочину».

- я спійманий на місці злочину? Це якийсь божевільний сон жа

Вони взяли його за комір і потягли до фіакра. Під час зустрічі в Мазасі Надо схопив руку Грєппо, а Лагранж — Ламорієра. Це розсмішило поліцейську шляхту. Полковник на ім'я Тіріон, який носив командирський хрест на шиї, допоміг посадити генералів і представників у в'язницю.

- Подивись мені в обличчя, — сказав йому Чаррас. Тіріон відвернувся.

Таким чином, не враховуючи інших арештів, які відбулися пізніше, в ніч на 2 грудня було ув'язнено шістнадцять депутатів і сімдесят вісім громадян. Двоє агентів злочину доповіли про це Луї Бонапарту. Морні написав "заарештовані ;" Маупас написав "Quadded". Один на жаргоні вітальні, інший на сленгу галер. Тонкі градації мови.

РОЗДІЛ V. В ПІТЬМІ ЗЛОЧИНУ

Версіньї щойно покинув мене. Поки я поспішно одягався, увійшов чоловік, якому я цілком довіряв. Це був бідний безробітний столяр на ім'я Жирар, якому я дав притулок у кімнаті свого дому, різьбяр по дереву і не був неписьменним. Він зайшов з вулиці; він тремтів. — ---Ну, — запитав я, — що люди кажуть?

Жирар відповів мені:

-Люди приголомшені. Удар було завдано таким чином, що він не усвідомлений. Робітники читають плакати, нічого не кажуть і йдуть на роботу. Тільки один із сотні говорить.^ @Добре!- Ось як їм здається закон від 31 травня

— «Молодець. Відновлюється загальне виборче право — «Також молодець!

- Реакційну більшість вигнано — «Чудово!» Тьєра заарештовано — «Сегth!» Шангарньє схопили — «Браво!» Навколо кожного плаката клакери пояснюють Жаку Боному свій державний переворот, Жак Боном все це розуміє. Коротше кажучи, у мене таке враження, що люди дають свою згоду».

-Нехай буде так, — сказав я.

— Але, — запитав мене Жирар, — що ви будете робити, пане Вікторе Гюго?

Я взяв із шафи свій офісний шарф і показав йому. Він зрозумів. Ми потиснули один одному руки.

Коли він виходив, увійшов Каріні. Полковник Каріні — безстрашна людина. Він командував кавалерією під командуванням Мерославського під час сицилійського повстання. На кількох зворушливих і повних ентузіазму сторінках він розповів історію того благородного повстання. Каріні — один із тих італійців, що люблять Францію так, як ми, французи, любимо Італію. Кожна щира людина в цьому столітті має дві батьківщини — вчорашній Рим і сьогоднішній Париж.

Слава Богу, — сказав мені Каріні, — ти все ще вільний, і додав:

-«Удар було завдано страшним чином. Асамблея готова. Я прийшов звідти. Площа Революції, Набережні, бульвари переповнені військами. Батареї запряжені. Якщо відбудеться бій, він бідж відчайдушним

Я йому відповів:

-Будуть бої»- І додав, сміючись- Ви довели, що полковники пишуть, як поети, тепер настала черга поетів воювати, як полковники.

. Я увійшов до кімнати дружини; вона нічого не знала і тихо читала свою газету в ліжку. Я взяв приблизно п'ятсот франків золотом. Я поставив на ліжку моєї дружини скриньку з дев'ятсот франків, усі гроші, що залишилися в мене, і розповів їй, що сталося. Вона зблідла і сказала то мені: -Що ти збираєшся робити?-

-Мій обов'язок.

Вона обійняла мене і сказала лише два слова:

-Зроби це. Мій сніданок був готовий. Я з'їв котлету за два ковтки. Коли я закінчив, увійшла моя дочка. Вона була вражена тим, як я її поцілував, і запитала мене:

-Що сталося? — Мама тобі пояснить. І я залишив їх.

На вулиці Тур д'Овернь, як завжди, було тихо й безлюдно. Проте біля моїх дверей балакали четверо робітників; вони побажали мені Доброго ранку». Я крикнув до них:

-Ви знаєте, що відбувається? — Так, — сказали вони. "Ну. Це зрада! Луї Бонапарт душить Республіку. На людей напали. Народ повинен захищатися.

Вони захищатимуться.

— Ви обіцяєте?

-Так, - відповіли вони.

Один із них додав:

-Ми клянемося.

Вони дотримали слова. Барикади були побудовані на моїй вулиці та також на кількох інших .

РОЗДІЛ VI. «ПЛАКАТИ»

Залишаючи цих хоробрих людей, я міг прочитати на розі вулиць Рю де ла Тур д'Овернь і Рю де Мартирс три сумнозвісні плакати, які були вивішені на стінах Парижа вночі. Ось вони.

"ПРОГОЛОШЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛІКИ. "Звернення до народу. «ФРАНЦУЗИ! Теперішня ситуація не може тривати більше. Кожен день, що минає, посилює небезпеку для країни. Асамблея, яка повинна бути найтвердішою опорою порядку, стала осередком змов.

Патріотизм трьохсот її членів Замість того, щоб виробляти закони в інтересах суспільства, він нападає на владу, яку я тримаю безпосередньо

над народом , він підриває спокій Франції; розпустив її, і я призначаю весь народ суддею між нею і мною.

«Конституція, як ви знаєте, була створена з метою заздалегідь послабити владу, яку ви збиралися довірити мені. Шість мільйонів голосів сформували рішучий протест проти цього, і все ж я сумлінно його поважав. Провокації, клевети, образи залишили мене незворушним

.Тепер, однак, оскільки домовленості більше не вважаються тими самими людьми, які безупинно посилаються на неї, і що люди, які зруйнували дві монархії, хочуть зв'язати мені руки, щоб повалити Республіку, мій обов'язок — зірвати їхні зрадницькі схеми , зберегти Республіку та врятувати Країну, апелюючи до урочистого рішення єдиного джерела влади , якого я визнаю у Франції, — народу.

Тому я звертаюся до всієї нації з лояльним закликом і кажу вам:Якщо ви бажаєте продовжувати цей стан неспокою, який принижує нас і ставить під загрозу наше майбутнє, оберіть замість мене іншого, бо я більше не буду мати влади, яка нездатний робити добро, що робить мене відповідальним за дії, яким я не можу запобігти, і що прив'язує мене до штурвала, коли я бачу, як судно пливе до безодні .

Якщо, з іншого боку, ви все ще довіряєте мені, дайте мені засіб для виконання великої місії, яку я покладаю на вас. Ця місія полягає в тому, щоб завершити еру революцій, задовольняючи законні потреби людей і захищаючи їх від нехаканних пристрастей .

Вона полягає, перш за все, у створенні інституцій, які виживають людей і які фактично створюють основу для єдності .

«Переконаний, що нестабільність влади, перевага єдиної Асамблеї є постійними причинами проблем і розбрату, я підкоряюся вашому виборчому праву.такі фундаментальні основи Конституції, які пізніше будуть розроблені Асамблеями

«1. Відповідальний начальник, що призначається на 10 років .»

2. Міністри, залежні лише від виконавчої влади.

3. Державна рада, що складається з найвидатніших людей, які готуватимуть закони та підтримуватимуть їх у дебатах перед Законодавчим органом

4. Законодавчий орган, який має обговорювати та голосувати за закони, і який має бути обраний загальним виборчим правом, без перевірки списку, який фальсифікує вибори.

5. Друга асамблея, опозиція, що складається з найвиданіших людей в країні , влада рівноваги, охоронець фундаментального договору та громадських свобод.

Маю тверде переконання Ця система, створена першим консулом на початку століття, дасть спокій і процвітання Франціїв хптрахує їх .

Якщо ви поділяєте його, оголосите це своїми голосами. Якщо, навпаки, ви віддаєте перевагу безсилому уряду, монархічному чи республіканському, запозиченому не знаю з якого минулого чи з якого химерного майбутнього, відповідайте негативно.

«Таким чином, вперше з 1804 року ви будете голосувати свідомо, з повним розумінням обставин ., точно знаючи, за кого і за що. Якщо я не отримаю більшість ваших виборчих прав, я скличу нову асамблею і передам доручення, яке я отримав від вас. Але якщо ви вірите, що справа, символом якої є моє ім'я,— тобто Франція, відроджена Революцією 1989 року та організована Імператором, все ще буде вашою власністю, проголосите це, надавши повноваження, яких я прошу від вас. Тоді Франція та Європа будуть врятовані від анархії, перешкоди будуть усунені, суперництво зникне, тому що всі будуть поважати, згідно з

рішенням народу, постанову Провидіння». Підписано в Єлисейському палаці 2 грудня 1851. «ЛУЇ НАПОЛЕОН БОНАПАРТ.

ПРОГОЛОШЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛІКИ АРМІЇ."Солдати! Пишайтеся своєю місією, ви врятуєте країну, тому що я розраховую на те, що ви не порушуватимете закони, а вимагатимете поваги до першого закону країни, національного суверенітету, законним представником якого я є Протягом тривалого часу, як і я, ви страждали від перешкод, які протистояли як добрим справам, що я хотів зробити, так і проявам вашої прихильності на мою користь. Але вони подолані

"Асамблея намагалася атакувати владу, яка тримається від усієї нації. Вона припинила своє існування. "Я звертаюся до народу та армії з лояльним закликом і кажу їм: Або дайте мені засоби страхування вашого процвітання, або виберіть іншого замість мене. У 1830 році, як і в 1848 році, до вас ставилися як до переможених людей. Після того, як вони попрали вашу героїчну жертвність вашу, вони зневажили зв'язатися з вашими симпатіями та вашими бажаннями, і все ж ви є цвітом нації.

Сьогодні, у цей урочистий момент, я Я вирішив, що голос армії буде почутий. Тому голосуйте вільно як громадяни. але, як солдати, не забувайте, що пасивна слухняність наказам начальника держави є суворим обов'язком армії, від генерала до рядового солдата. .Мені, відповідальному за свої дії як перед народом, так і перед нащадками, належить вжити тих заходів, які можуть здатися мені необхідними для суспільного добробуту. Що стосується вас, залишайтеся непохитними в рамках дисципліни та честі та честі.

Своєю наполегливою позицією допоможіть країні проявити свою волю зі спокоєм і роздумом. «Будьте готові придушити кожен напад на вільне здійснення суверенітету народу. «Солдати, я не говорю вам про себеморію, які нагадує моє ім'я. Вони закарбовані у ваших серцях. Нас об'єднують

нерозривні зв'язки. Твоя історія - моя. Між нами в минулому була спільнота слави і нещастя. У майбутньому буде спільнота почуттів і резолюцій за упокій і велич Франції». Підписано в Єлисейському палаці 2 грудня 1851 р. «(Підпис) Л. Н. БОНАПАРТ».

«ІМЕНЕМ ФРАНЦУЗЬКОГО НАРОДУ. Президент Республіки постановляє:—

«СТАТТЯ І. Національні збори розпущено.

СТАТТЯ ІІ. Відновлюється загальне виборче право. Закон від 31 травня втратив чинність.

СТАТТЯ ІІІ. Французький народ збирається у своїх виборчих округах з 14 грудня по 21 грудня наступного року.

СТАТТЯ ІV. В окрузі першої військової дивізії введено стан облоги.
СТАТТЯ V. Державна рада розпускається.

СТАТТЯ VI. Виконання цього наказу доручається міністру внутрішніх справ. «Дано в Єлисейському палаці 2 грудня 1851 р.

«ЛУЇ НАПОЛЕОН БОНАПАРТ ДЕ МОРНІ, міністр внутрішніх справ».

СТАТТЯ VI. Виконання цього наказу доручається міністру внутрішніх справ. «Дано в Єлисейському палаці 2 грудня 1851 р. «ЛУЇ НАПОЛЕОН БОНАПАРТ. «ДЕ МОРНІ, міністр внутрішніх справ».

РОЗДІЛ VII. NІ. 70, RUE BLANCHE

Сіте Гайяр дещо важко знайти. Це пустельний провулок у тому новому кварталі, який відділяє вулицю Мучеників від вулиці Бланш. Однак я знайшов його. Коли я дійшов до № 4, Іван вийшов із воріт і сказав:

-Я тут, щоб попередити вас. Поліція стежить за цим будинком, Мішель чекає на вас за номером 70 на вулиці Бланш, за кілька кроків від тут. Я знав No 70, Rue Blanche. Там жив знаменитий президент Венеціанської республіки Манін. Однак зустріч мала відбутися не в його кімнаті. Швейцар № 70 сказав мені піднятися на перший поверх.

Двері відчинилися, і гарна сивочола жінка років сорока років, баронеса Коппенс, яку я знав у спуспільстві у суспільстві та яка приходила до мене додому , провела мене до вітальні. Там були Мішель де Бурж і Александр Рей, останній колишній виборець, красномовний письменник, смілива людина. У той час Олександр Рей редагував Національну.

Ми потиснули один одному руки. Мішель сказав мені:

-Гюго, що ти будеш робити?

Я йому відповів:

-Все».

-Я теж так дума. — сказав він.

Прибуло багато представників, серед яких П'єр Лефранк, Лабрусс, Теодор Бак, Ноель Парфе, Арно (де l'Ariège), Демосфен Олів'є, колишній конституент, і Шарамуль. Було глибоке й невимовне обурення, але жодних марних слів не було сказано. Усі були пройняті тим мужнім гнівом, звідки видавали великі речі.

Вони розмовляли. Вони виклали ситуацію. Кожен розповідав новини, про які дізнався. Теодор Бак прийшов від Леона Фоше, який жив на вулиці Бланш

. Саме він розбудив Леона Фоше і повідомив йому цю новину.

Перші його слова були : «яка ганьба!»

З першої миті Шарамул продемонстрував мужність, яка протягом чотирьох днів боротьби не зменшувалася жодної миті. Шарамул — дуже високий чоловік, що володіє енергійними рисами обличчя та переконливим красномовством; він голосував з лівими, але сидів з правими.

У Асамблеї він був сусідом Монталамбера і Ріансі. У нього іноді були гарячі суперечки з ними, за якими ми спостерігали здалеку і які нас веселили. Шарамуле прийшов на зустріч під номером 70 одягнений у такий собі синій суконний військовий плащ і озброєний, як ми дізналися пізніше. Ситуація була важка; шістнадцять представників були заарештовані, усі генерали Асамблеї, і навіть сам Чаррас. Всі журнали придушені, всі друкарні зайняті солдатами. На боці Бонапарта 80-тисячна армія, яку можна було подвоїти за кілька годин; з нашого боку нічого. Народ обдурили, та ще й обеззброїли. Телеграф за їхнім розпорядженням. Усі стіни заклеєні їхніми плакатами, а в нашому розпорядженні жодної друкарської шафи, жодного аркуша паперу. Немає засобів підняти протест, немає засобів почати боротьбу. Державний переворот був одягнений у кольчуги, Республіка була оголена; державний переворот відбувався, Республіка була пвд загрозою.

Що було робити? Рейдом проти Республіки, проти Асамблеї, проти права, проти закону, проти прогресу, проти цивілізації командували африканські генерали. Ці герої щойно довели, що вони боягузи. Вони добре вжили заходів обережності.

Їх дії були керовані виключно страхом . Вони заарештували всіх військових з Асамблеї та всіх діячів лівих сил, Бона, Шарля Лагранжа, Мію, Валентина, Надо, Шола. додати до того, що всі можливі начальники барикад сиділи в тюрмі. Організатори засідки обережно залишили на волі Жюля Фавра, Мішеля де Буржа та мене, вважаючи, що ми менш активні люди, ніж Трибун; бажаючи залишити лівих людей здатними до опору,

але нездатними до перемоги, сподіваючись зганьбити нас, якщо ми не битимемося, і застрелити нас, якщо ми будемо битись.

Тим не менш, ніхто не вагався. Почалося обговорення. Щохвилини прибували інші представники, Едгар Кіне, Доутр, Пеллетьє, Кассал, Брукнер, Боден, Шоффур. Кімната була повна, дехто сидів, більшість стояли, розгублено, але без галасу.

Першим виступив я. Я сказав, що боротьбу треба починати негайно. Удар за ударом. Я вважав, що сто п'ятдесят представників лівих повинні одягнути свої службові шарфи, пройти процесією вулицями й бульварами аж до Мадлен і вигукувати «Хай живе Республіка! Хай живе Конституція» і з'явитись з'явитися перед військами, а потім, спокійний і беззбройний, має закликати Його Могутність підкоритися Праву.

Якщо солдати здадуться, вони повинні піти в Асамблею і покінчити з Луї Бонапартом. Якщо солдати обстріляли своїх законодавців, вони повинні розійтися по всьому Парижу, кричати «До зброї» і вдатися до барикад. Опір слід починати конституційно, а якщо це не вдасться, продовжувати революційно. Не можна було втрачати часу.

-Державну зраду, — сказав я, — слід схопити з гарячою рукою, — це велика помилка терпіти таке образливе ставлення до години, що минає. Кожна хвилина, що минає, є співучасником і схвалює злочин. Стережіться те лихо, яке називають «фактом, що здійснився». До зброї!

Багато хто гаряче підтримав цю пораду, серед інших Едгар Кіне, Пеллетьє та Доутр. Мішель де Бурж серйозно заперечив. Мій інстинкт підказував почати негайно, але він вважав, що необхідно — почекати і побачити. За його словами, була небезпека прискорення катастрофи. Державний переворот був організований, а Народ — ні. Вони були захоплені зненацька. Ми не повинні впадати в ілюзії. Ще не було значного стривоження у народних масах. Ідеальний спокій панував у

форбургах; Несподіванка була, так; Гнів, ні. Жителі Парижа, хоч і були такими розумними, не зрозуміли.

-Зараз не 30- й рік,- додав Мішель .- Карл X, вивівши 221, наразив себе на цей удар, переобрання 221. Ми не в тій самій ситуації.. Нинішня Асамблея ні: палата, яка була образливо розпущена, обов'язково переможе, якщо її підтримає народ. Сьогодні вони поки що чекають, поки не стануть жертвами Народу потрібно дати час зрозуміти, розлютитися, піднятися. Що стосується нас, представники, ми повинні бути поспішними, щоб прискорити ситуацію. Якщо ми повинні негайно рушити прямо на війська, ми повинні бути розстріляним безцільно, і славне повстання, таким чином, було б заздалегідь позбавлені ліерів. . поступитися зараз дян нас означало б програти битву, не розпочавши її. Таким чином, наприклад, ми не повинні відвідувати мітинг, оголошений правими на полудень, бо усіх, хто туди прийшов, буде заарештовано. Ми повинні залишатися вільними, ми повинні залишатися в готовності, ми повинні залишатися спокійними і повинні діяти, чекаючи приходу народу. Чотири дні цієї агітації без боїв втомлять армію

Мішель де Бурж говорив із досвідом революційної процедури, якого мені бракувало. За багато років він набув певних практичних знань для мас. Його рада була мудрою.

Треба додати, що вся інформація, яка надходила до нас, підтримувала його і здавалася переконливою проти мене. Париж був пригнічений. Армія перевороту мирно вторглася в нього. Навіть плакати не зірвали. Майже всі представники, навіть найсміливіші, погодилися з порадою Мішеля почекати і подивитися, що трапиться.

-Вночі, — сказали вони, — почнеться хвилювання, і вони дійшли висновку, як і Мішель де Бурж, що людям треба дати час зрозуміти. Існував би ризик залишитися самотнім у надто поспішному початку. Ми

не повинні тягти людей із собою в першу мить. Залишмо обурення потроху зростати в їхніх серцях. Якби це було розпочато передчасно, они не сприймуть наш прояв .

Це були відчувалось всіма. Щодо себе, слухаючи їх, я відчував потрясіння. Можливо, вони мали рацію. Було б помилкою марно подавати сигнал до бою. Яка користь від блискавки, за якою не йде грім? Підвищити голос, дати волю крику, знайти принтер — було перше питання. Але чи була ще вільна преса? Увійшов старий хоробрий колишній начальник 6-го легіону полковник Форестьє. Він відвів нас із Мішелем де Буржем убік

. — Слухайте, — сказав він нам- Я прийшов до вас. Мене звільнили. Я більше не командую своїм легіоном, але призначаю мене від імені лівих, полковником 6-го. Підпишіть мені наказ, і я негайно піду і закликаю їх до зброї. через годину полк буде пішки.

-Пане полковнику, — відповів я, — я зроблю більше, ніж підпишу наказ, я вас супроводжу». І я повернувся до Шарамула, якого чекала карета.

-Ходімо з нами, — сказав І. Форестьє був упевнений у двох майорах 6-го. Ми вирішили негайно поїхати до них, поки Мішель та інші представники повинні чекати нас у Бонвалеті на бульварі Темпл, біля кафе Turc. Там вони могли консультуватися разом. Ми почали. Ми проїхали Париж, де вже почали грізно юрмитися люди. Бульвари були заповнені тривожним натовпом. Люди ходили туди-сюди, перехожі зверталися один до одного без будь-якого попереднього знайомства, що є ознакою громадської тривоги; і групи голосно розмовляли на розі вулиць. Магазины закривалися.

- Уже народ хвилюється, що значно краще , — вигукнув Шарамул. З самого ранку він блукав містом і з сумом помічав апатію мас. Ми

знайшли вдома двох майорів, на яких розраховував полковник Форестьє. Це були двоє багатих полотнищ, які прийняли нас з деяким збентеженням. Продавці зібралися біля вікон і дивилися, як ми проходимо повз. Це була просто цікавість. Тим часом один із двох майорів відмовився від поїздки, яку він збирався здійснити того дня, і пообіцяв нам свою співпрацю.

- Але, — додав він, — не обманюйте себе, можна передбачити, що нас розріжуть на шматки. Мало хто вийде маршем.

Полковник Форестьє сказав нам:

-Ватрін, нинішній полковник 6-го, не бажає воювати; можливо, він дружньо відмовиться від мене. Я піду і знайду його одного, щоб менше налякати його, і приєднаюся ти в Бонвале.

Біля порту Сен-Мартен ми залишили карету, і ми з Шарамолем пішли бульваром, щоб уважніше спостерігати за групами й легше оцінити вигляд натовпу. Недавній levelling дороги перетворив бульвар Порт Сен-Мартен на глибоку врізку, укріплену двома насипами. На вершинах цих насипів були пішохідні доріжки, прикрашені перилами. Карети їхали по розрубці, піші пасажери йшли по тротуарах.

Тільки-но ми підійшли до бульвару, як у цей яр увірвалася довга колона піхоти з барабанщиками на чолі. Густі хвилі багнетів заповнювали площу Сан-Мартена й губилися в глибині бульвару Бонн-Нувель. Величезний і компактний натовп вкрив два тротуари бульвару Сен-Мартен.

Густі хвилі багнетів заповнювали площу Сан-Мартена й губилися в глибині бульвару Бонн-Нувель. Величезний і щільний натовп вкрив два тротуари бульвару Сен-Мартен. Велика кількість робітників у своїх блузках стояла там, спершись на поручні.

У той момент, коли голова колони вийшла на дефіле перед театром Порт Сен-Мартен, пролунав гучний вигук «Хай живе Республіка!» - лунало з усіх вуст, наче крикнув один чоловік. Солдати продовжували просуватися мовчки, але повільніше, і багато з них нерішуче дивились на натовп.

Що означає цей крик "Слава Республіці !" означає? Це був знак підтримки Президента ? Чи це був крик непокори? Мені тоді здалося, що Республіка піднімається, а державний переворот стихає. Тим часом Шарамул сказав мені:

-Тебе впізнали. Справді, біля Шато д'О натовп оточив мене. Деякі юнаки вигукували:

-Хай живе Віктор Гюго!

Один із них запитав мене:

-Громадянин Віктор Гюго, що нам робити?

Я відповів: «Зривайте крамольні плакати про державний переворот і вигукуйте «Хай живе Конституція!»

-А якщо вони стрілятимуть по нас? — сказав молодий робітник. — Тоді візьмемось до зброї — Браво! — кричав натовп.

Я додав:

-Луї Бонапарт — бунтівник, сьогодні він винен у всіх злочинах. Ми, народні представники, оголошуємо його поза законом, але немає потреби в нашому оголошенні, оскільки він є поза законом із самого початку. факт його зради, у вас є дві руки; візьміть в одну свою рушницю, а в іншою киньтесь на Бонапарта.

-Браво! Браво!._ знову кричали люди.

Продавець, який закривав свою крамницю, сказав мені: «Не кажи так голосно, якби вони почули, як ти так говориш, вони б тебе застрелили».

-Тоді, — відповів я, — ти б виставляв напоказ моє тіло, і моя смерть була б благом, якби вона б свідчила про Божу справедливість

. Усі вигукували:

-Хай живе Віктор Гюго!

Кричіть «Хай живе Конституція, — сказав Я. Великий крик «Хай живе Конституція! Хай живе Республіка» впливало з усіх грудей. На обличчях усіх спалахнули ентузіазм, обурення, гнів. Я тоді думав і думаю досі, що це, мабуть, був найвищий момент. Мене кортіло забрати весь цей натовп і розпочати бій.

Шарамул стримав мене. Він прошепотів мені:

-Ти призведеш до марної стрільби. Усі беззбройні. Піхота лише за два кроки від нас, а ось іде артилерія.

Я озирнувся; насправді кілька гармат швидкою рисою вилетіло з Рю де Бонді, позаду Шато д'О. Порада утриматися, дана Шарамулем, справила на мене глибоке враження. З огляду на таку людину, і таку безстрашну, їй точно не можна було не довіряти. Крім того, я панятам про домовленість, про яку що йно домовився на зустрічі на вулиці Бланш

. Я схвилювався перед відповідальністю, яку мав понести. Використання такого моменту могло бути перемогою, а могло бути й різаниною. Я мав рацію? Я помилився? Навколо нас згустився натовп, і йти вперед стало важко. Однак ми дуже хотіли дістатися до місця побачення в Бонвале. Раптом хтось торкнувся мене за руку. Це був Леопольд Дюрас з Національного.

-Не йдіть далі, — прошепотів він, — ресторан «Бонвале» оточений.

Мішель де Бурж намагався виступити проти людей, але підійшли солдати. Йому ледве вдалося втекти. Багато представників, які прийшли на збори, були заарештовані. Повертайтеся до старого рандеву на вулиці Бланш. Ми шукали вас, щоб розповісти вам це.

Повз проїжджалв кортеж і Шарамоль окликнув кучера . Ми вскочили, а за ними натовп, вигукуючи: "Хай живе Республіка ! Живе Віктор Гюго!» Здається, саме в цю мить на бульвар прибув ескадрон сержантів де Вілья, щоб заарештувати мене.

Кучер поїхав на повній швидкості. Через чверть години ми дісталися до Рю Бланш.

РОЗДІЛ VIII. ЗАХВАТ ЗАЛИ

О сьомій годині ранку міст Згоди був ще вільний. Великі ґратчасті ворота Палацу Асамблеї були зачинені; крізь ґрати можна було побачити сходи, ту сходинку. звідки Республіка була проголошена 4 травня 1848 року, вкрита солдатами, і їхню зброю можна було розрізнити на платформі за тими високими колонами, які під час Установчих зборів, після 15 травня та 23 травня; Джун, замасковані маленькі міномети, заряджені й загострені, одягнені в ліврею Асамблеї, час від часу прибували представники: «Панове ви представники?" і відчинив двері. Іноді він запитував їхні імена.

До квартири М. Дюпена можна було потрапити безперешкодно. У великій галереї, в їдальні, в почесному салоні президентства слуги в лівреях, як завжди, мовчки відчинили двері. До світла, відразу після арешту квесторів М.М. Базе та Леффло, пан де Панат, єдиний квестор, який залишився вільним, оскільки його пощадили або зневажили як легітимістів, розбудили пана Дюпена та благали його негайно викликати представників із їхніх власних домівок.

М. Дюпен відповів на цю безпрецедентну відповідь: «Це може почекати». Майже одночасно з паном Панатом туди поспішив представник Жером Бонапарт. Він запросив пана Дюпена очолити Асамблею. М. Дюпен відповів:

-Я не можу, я під охороною.

Жером Бонапарт розреготався. Насправді ніхто не зволив поставити вартового біля дверей пана Дюпена;. Лише пізніше, під обід, над ним змилосердились . Вони вважали, що зневага надто велика, і призначили йому двох вартових.

Було сім, п'ятнадцять або двадцять представників, серед яких були М.М. Ежен Сю, Жоре, де Рессегіє і де Талує зустрілися в кімнаті пана Дюпена. Вони також марно сперечалися з М. Дюпенем. У ніші вікна розумний член більшості, пан Демуссо де Жівре, який був трохи глухий і надзвичайно роздратований, мало не посварився з таким же представником правих, як він сам, якого він помилково вважав прихильним до державного перевороту. état. М. Дюпен, окрім групи представників, один, одягнений у чорне, з руками за спиною, схиливши голову на груди, ходив туди-сюди перед вогнищем, де горів великий вогонь.

У його власній кімнаті та в його самій присутності вони голосно розмовляли про нього самого, але він, здавалося, не чув. Увійшли двоє лівих: Бенуа (дю Рон) і Крестен. Крестен увійшов до кімнати, підійшов просто до пана Дюпена і сказав йому: «Президенте, ви знаєте, що відбувається? Як це так, що Асамблея ще не скликана?»

М. Дюпен зупинився й відповів, звично знизавши плечима:

-Нічого не можна зробити.

І він продовжив свою прогулянку.

-Цього достатньо, — сказав пан де Рессеґ'є.

-Це занадто, — сказав Ежен Сью.

Усі представники залишили зал. Тим часом Понт-де-ла-Конкорд був накритий військами.

Серед них генерал Васт-Віме, худий, старий і маленький; його гладке біле волосся плакермував над його скронями, у повній формі, зі своїм мереживним капелюхом на голові. Він був навантажений двома величезними погонами і показував свій шарф, не шарф представника, а генерала, який, будучи надто довгим, волочився по землі. Він перетнув міст пішки, вигукуючи солдатам нерозбірливі вигуки захоплення імперією та державним переворотом. Такі постаті бачили в 1814 році. Тільки замість великої триколірної кокарди вони носили велику білу кокарду.

В основному те саме явище; старі кричать: "Хай живе минуле!"

Майже тієї ж миті пан де Ларошжакелен перетнув площу Згоди в оточенні сотні чоловіків у блузках, які мовчки йшли за ним із виглядом цікавості. Численні кавалерійські полки були витягнуті на великій алеї Єлисейських полів. О восьмій годині грізна сила увійшла в Законодавчий палац. Всі підходи охоронялися, всі двері були зачинені.

Деяким представникам все ж таки вдалося проникнути всередину палацу, але не, як було неправильно сказано, через пасаж будинку президента з боку Еспланади Інвалідів, а через маленькі дверцята на вулицю Бургонь, яка називається Чорні двері. Ці двері, через яке упушення чи яке потурання, я не знаю, залишалися відчиненими до полудня 2 грудня. Рю де Бургонь все одно була заповнена військами

. Загони солдатів, розкидані тут і там по вулиці Університет, дозволяли перехожим, яких було небагато, йти по ній. Представники, які

увійшли через двері на вулиці Бургона ,проникли аж до зала конференцій,, де зустріли своїх колег, які виходили з боку пана Дюпена.

Численна група чоловіків, що представляли всі відтінки думок в Асамблеї, швидко зібралася в цьому залі, серед яких були М.М. Ежен Сю, Рішарде, Файоль, Жоре, Марк Дюфрайс, Бенуа (дю Рон), Кане, Гамбон, д'Адельсвард, Крекю, Репеллін, Тейяр-Латеріс, Рантіон, Генерал Лейде, Полін Дюр'є, Шане, Брільє, Коля (де ла Gironde),Monet, Gaston, Favreau та Albert de Rességuier. Кожен новачок звертався до пана де Паната.

-Де віще-президенти?

-У в'язниці- відповів він.

- А два інших квестори?

-Також у в'язниці. І я прошу вас повірити, панове, — додав пан де Панат, — що я не мав нічого для мене була б честь бути аарештованим з ними.

Обурення було на вершині; усі політичні відтінки були змішані в тому самому почутті презирства й гніву, і пан де Рессег'є був не менш енергійним, ніж Ежен Сю. Вперше здавалося, що Асамблея була одностайною. Кожен зрештою сказав, що він думає про Єлисейську людину, і тоді стало видно, що протягом тривалого часу Луї Бонапарт непомітно створював глибоку одностайність у Зборах — одностайність презирства.

Пан Коллас (із Жіронди) жестикулював і розповів свою історію. Він прийшов з Міністерства внутрішніх справ. Він бачив пана де Морні, розмовляв з ним; і він, м. Коллас, був надзвичайно розлючений злочином м. Бонапарта. Він змусив його стати державним радником.

. Пан де Панат ходив туди-сюди між групами, оголосивши представникам, що він скликав збори на першу годину. Але чекати цієї години було неможливо. ЧЧасу бола обмаль

. У Бурбонському палаці, як і на вулиці Бланш, панувала загальна думка, що кожна година, що минає, сприяє здійсненню державного перевороту. Кожен відчував докір сумління за свою бездіяльність мовчання чи його бездіяльності; залізне коло змикалося, солдатська хвиля безперервно зростала, і тихо ввторгся в палац; щомиті біля дверей, які мить тому були вільні, виявлявся ще один вартовий.

Тим не менш, група представників, зібраних разом у Salle des Conférences, ще користувалася повагою. Треба було діяти, говорити, міркувати, боротися і не втрачати ні хвилини.

Гамбон сказав:

-Давайте ще раз спробуємо домовитись з Дюпенем; він наша офіційна особа, він нам потрібен. Вони пішли його шукати. Вони не могли його знайти. Його вже не було, він зник, він був геть, схований, скорчився, зіщулювся, сховався, він зник, його поховали. де Ніхто не знав.

Коли людина- боягуз-то здата на будь-що и.

Раптом до залу зайшов чоловік. сторонній для Зборів, у формі, з погоном старшого офіцера та шпагою при боці. Це був майор 42-го полку. Він прийшов закликати представників залишити їхню палату. Усі, як роялісти, так і республіканці, кинулися на нього. Таким був вираз обуреного очевидця. Генерал Лейде звернувся до нього такою мовою, що залишає відбиток на щоці, а не на вусі.

-Я виконую свій обов'язок, я виконую свій наказ, - затинаючись, промовив офіцер.

-Ти ідіот, якщо думаєш, що виконуєш свій обов'язок, — вигукнув йому Лейдет, — і ти негідник, якщо знаєш, що робиш злочин. Ваше ім'я? Як ви себе називаєте? Дайте мені своє ім'я.

Офіцер відмовився назвати своє ім'я і відповів:

-То що, панове, ви не відійдете?

-Я піду і візьму силу.

- Твоя справа

Він вийшов з приміщення, а фактично пішов отримувати розпорядження в МВС. Представники чекали в такому невимовному хвилюванні, яке можна було б назвати придушення права через насильство.

Невдовзі один із них, який вийшов, поспішно повернувся і попередив їх, що йдуть дві ротиперехідноє ї жандармерії зі зброєю в руках. Марк Дюфрайс вигукнув:

-Нехай обурення буде повним. Нехай державний переворот застане нас на своїх місцях. Давайте підемо в Salle des Séances, — додав він. - Оскільки все дійшло до такого, давайте дозволимо собі справжнє та живе видовище.

Усі вони попрямували до Зали зборів. Прохід був вільний. Зал Казимира-Пер'є ще не був зайнятий солдатами. Їх було близько шістдесяти. Кілька були підперезані службовими хустками. Вони задумані увійшли до зали. Там пан de Рессегульєр, безсумнівно, з доброю метою і для того, щоб стати щільнішим, закликав, щоб усі вони стали на правий бік.

— Ні, — сказав Марк Дюфрайс, — кожен до своєї лавки.

Вони розбрелися по Залі, кожен на своєму звичайному місці. М. Моне, який сидів на одній із нижніх лав лівого центру, тримав у руці примірник Конституції. Минуло кілька хвилин. Ніхто не говорив. Це була тиша очікування, яка передувє рішучим діям і останнім кризам і під час якої кожен, здається, шанобливо прислухається до останніх настанов свого сумління.

Раптом на порозі з'явилися солдати перехідноъ жандармерії на чолі з капітаном з оголеною шаблею. Порушено зал засідань. Депутати одночасно встали зі своїх місць, вигукуючи

-Хай живе Республіка!!

Представник Моне один залишився стояти і гучним і обуреним голосом, який пролунав у порожньому залі, як труба, наказав солдатам зупинитися. Солдати зупинилися, збентежено дивлячись на Представників. Солдати поки лише заблокували вестибюль лівих, а далі Трибуни не пройшли. Потім депутат Моне зачитав статті 36, 37 і 68 Конституції. Статті 36 і 37 встановлювали недоторканність представників. За статтею 68 у разі державної зради, президенту мав бути виголошений імпічмент.

Ця мить була урочистою. Солдати мовчки слухали. Після прочитання статей представник д'Адельсвард, який сидів на першій нижній лаві ліворуч і був ближче до солдатів, повернувся до них і сказав:

-Солдати, ви бачите, що Президент Республіки є зрадником і хоче зробити з вас таких самих, як ін... В ім'я Конституції, в ім'я Закону ми наказуємо вам відійти.

Поки Аделсворд говорив, увійшов майор, який командував солдатами.

-Панове, — сказав він, — я маю наказ вимагати від вас піти у відставку, а якщо ви не підете за власним бажанням, виключити вас.

«Вингняти нас ?» — вигукнув Еделсворд; і всі представники додали: "Чиї це накази! Давайте подивимось накази. Хто підписав накази?" Майор витяг папір і розгорнув його.

Ледве він розгорнув його і спробував покласти в кишеню, як генерал Лейде кинувся на нього й схопив його за руку. Кілька представників нахилилися вперед і прочитали наказ про виключення Асамблеї, підписаний морським міністром Фортулом.

Марк Дюфрайс повернувся до жандармських мобільних і крикнув до них:

Солдати, через те, що ви тут- ви вже зрадники . Залиште зал!»ніби вагались .

аптом з дверей праворуч вийшла друга колона, і за сигналом командира капітан крикнув: «Вперед! Вигнати всіх !»

Тоді почалася невимовна рукопашна сутичка між жандармами та законодавцями. Солдати, зі зброєю в руках, увірвалися до лав сенату. Репеллін, Чанай, Ранціон були виведені с зали . Два жандарми кинулися на Марка Дюфреса, двоє — на Гамбона.

Тривала боротьба точилася на першій лаві Правих, на місці М.М. Оділон Барро й Аббатуччі . Полін Дюр'є чинив опір насильству силою,. Щоб витягнути його з лави необхідно було 3 чоловіки .

Комісари Адельсварда за горло й виштовхнули з зали. Річардета, німечного чоловіка, кинули вниз і жорстоко поводитися з ним . Декого кололи вістрями багнетів; майже на всіх був подертий одяг. Командир крикнув солдатам: «Вигрібайте їх».

Так сталося, що шістдесят народних представників були вигнані зі своїх місць через державний переворот ь. Манера, в якій виконувався цей

злочин довершила державний переворот . Фізична сила була , так само як і моральна була на боці солдат. .

Останніми вийшли троє: Файоль, Тейяль-Латеріс та Поліна Дюр'є.

Їм дозволили пройти через великі двері палацу, і вони опинилися на Бургундській площі, на якій стояв 42-м лінійний полк пполковника Гардеренса.

Між Палацом і статуєю Республіки, яка займала центр площі, на Асамблею навпроти великих дверей стояла артилерійська установка. Біля гармати якісь егері де Венсен заряджали рушниці й гризли патрони.

Полковник Гардеренс був верхи на коні біля групи солдатів, що привернуло увагу представників Тейяра-Латеріса, Файоля та Поліна Дюр'є. Посередині цієї групи троє чоловіків, яких було заарештовано, вигукували: «Хай живе Конституція! Хай живе Республіка!»

Підійшли Файоль, Полін Дюр'є та Тейяр-Латеріс і впізнали в трьох в'язнях трьох членів більшості, представників Тупе-де-Вінь Радуба, Лафосса та Арбея.

Представник Арбі гаряче протестував. Коли він підвищив голос, полковник Гардеренс перервав його такими словами, які варті збереження:

-Притримай язик! Ще одне слово, і я накажу побити тебе прикладом мушкета». Троє лівих представників обурено закликали полковника звільнити їхніх колег.

— Полковнику, — сказав Файол, — ви тричі порушуєте закон

. -Я порушу ще вдвічі більше , — відповів полковник і заарештував Файоля, Дюр'є та Тейяра-Латеріса. Солдатам було наказано провести їх до будиночка гауптвахти палацу, який тоді будувався для міністра закордонних справ.

По дорозі шестеро в'язнів, маршируючи двома рядами багнетів, зустріли трьох своїх колег, представників Ежена Сю, Шане та Бенуа (дю

Рона). Ежен Сью став перед офіцером, який командував загonom, і сказав йому:

-Ми закликаємо вас звільнити наших колег.

-Я не можу цього зробити, — відповів офіцер.

-Тоді довершуйте свої злочини, — сказав Ежен Сью, — ми вимагаємо, щоб ви також заарештували нас.

Офіцер затримав їх. Їх відвезли на гауптвахту Міністерства закордонних справ, а згодом — у казарми на набережній Орсе. Лише ввечері прийшли дві лінійні роти, щоб переправити їх до цього остаточного місця спочинку. Розміщуючи їх між своїми солдатами, командир вклонився до землі, ввічливо зауваживши:

-Панове, рушниці моїх людей заряджені.

Розчищення залу відбувалося, як ми вже говорили, безладно, Деякі, і серед тих, про кого ми тільки що говорили, вийшли на вулицю де Бургонь, інших потягли через зал Пас Пердю до затертих дверей навпроти мосту Згоди.

Простора зала перед кабінетом президента має передпокій, щось на кшталт перехресної кімнати, до якої відкриваються сходи високого трибуну, і кілька дверей, серед інших — великі скляні двері галереї, що веде до покоїв президента. Асамблеї. Як тільки вони дійшли до цієї перехресної кімнати, яка прилягає до маленької ротонди, де розташовані бічні двері виходу до палацу, солдати відпустили представників.

Там за кілька хвилин утворилася група, в якій почали виступати представники Кане і Фавро. Пролунав один загальний крик: «Давайте шукати Дюпена, давайте притягнемо його сюди, якщо буде потрібно». Вони відчинили скляні двері й кинулися на галерею.

Цього разу М. Дюпен був удома. М. Дюпен, дізнавшись, що жандарми звільнили зал, вийшов зі свого сховища .

Асамблея була кинута, а Дюпен , натомість, стояв непохитно . Будучи в'язнем закону, цей чоловік відчув себе вільним. Група представників на

чолі з М.М. Кане і Фавро застали його в його кабінеті. Там зав'язався діалог.

Представники запросили Президента, щоб він очолив їх і знову увійшов до зали, він, член Асамблеї, з ними, синами нації. М. Дюпен категорично відмовився, залишався на своєму, був дуже твердим і непохитно тримався своєї нікчемності.

"Що ти хочеш, щоб я зробив?" — сказав він, змішуючи зі своїми стривоженими протестами численні сентенції законів і латинські цитати, інстинкт балакучих сойок, які виливають увесь свій словниковий запас, коли вони налякані. "Що ти хочеш, щоб я зробив? Хто я? Що я можу зробити? Я ніщо. Ніхто більше не є нічим.. Там сила. Там, де є, люди можуть втратити свої права. *Novus nascitur* Я зобов'язаний підпорядкуватись закону необхідності, але не закону права Я роблю те, чого не хочу, якщо б у мене були у підпорядкуванні капрал і чотири людини....

-Ця людина визнає лише силу», — сказали представники. — Добре, застосуємо силу. Вони застосували до нього насильство, підперезали його шарфом, як шнуром, навколо шиї, і, як вони казали, потягли його до зали, благаючи «свободи», стогнали, били ногами — я б сказав, боролися, якщо слова не були надто піднесені. Через невеликий чпс то Простора зала, будучи овісмім нещодавно свідком того, як депутати пройшли повз неї в обіймах жанбарміав, побачила паня Дюпена в обіймах представників народу.

Проте, алеко вони не зайшли. Солдати заблокували великі зелені складні двері. Полковник Еспінассе поспішив туди, підійшов командир жандармерії. Видно, як з кишені командира визирали приклади пари пістолетів. Полковник був блідий, командир був блідий, пан Дюпен був блідий. Обидві сторони боялися. М. Дюпен боявся полковника; полковник, звичайно, не боявся пана Дюпена, але за цією сміховинною і

жалюгідною фігурою він побачив, як піднявся жахливий привид — його злочин, і він затремтів

. У Гомера є сцена, де Немезида з'являється позаду Терсіта. М. Дюпен деякий час залишався приголомшеним, спантеличеним і безмовним. Представник Гамбон вигукнув до нього:

-А тепер говорите, пане Дюпен, ліві вас не перебивають.

Потім зі словами представників за його спиною та багнетами солдатів у грудяхт, говорив нещасний. Ніхто не міг зрозуміти, що вимовляли його вуста в цей момент, бо президент Суверенних зборів Франції попросив захисту у цей надзвичайно критичний момент. Ті, хто чув останні зітхання цього страшенного боягуза, поспішили очистити свої вуха. Однак, здається, він промовив щось на зразок цього: «Ви — Могутність, у вас є багнети; я закликаю Право і залишаю вас. Маю честь побажати вам доброго дня». Він пішов геть. Вони його відпустили. У момент виходу він обернувся і сказав ще кілька слів. Ми не будемо їх забирати. Історія не має кошика для збірників ганчірок.

РОЗДІЛ ІХ. КІНЕЦЬ, ГІРШИЙ ЗА СМЕРТЬ

ми повинні були радіти, що залишили осторонь і ніколи більше не говорили процю людину, яка три роки носила це найпочесніше звання президента Національних зборів Франції, і яка лише знала, як бути лакеєм. В останню годину він зумів опуститися ще нижче, ніж це могло бути можливим навіть для нього самого.

Його кар'єра в Асамблеї була кар'єрою камердинера, його кінець був кар'єрою потайника. Безпрецедентність, яку пан Дюпен зайняв перед жандармами, виголошуючи з гримасою свій глузливий протест, викликала навіть підозру

. Гамбон вигукнув:

-Він чинить опір, як співучасник. Він усе знав. Ми вважаємо ці підозри несправедливими. М. Дюпен нічого не знав. Хто ж із організаторів державного перевороту потрудився б переконатися, що він

до них приєднається? Корумпований М. Дюпен? чи було це можливо? і, далі, з якою метою? Щоб йому заплатили? чому Це були б гроші, витрачені даремно, коли одного страху було достатньо. Деякі потурання забезпечуються ще до того, як їх шукають.

Боягузтво — це старий підлабузник злочину. Кров закону швидко знищується. Позаду вбивці, , йде тремтячий негідник,.Дюпен знайшов притулок у своєму кабінеті. Вони пішли за ним.

-Боже мій!— вигукнув він, — хіба вони не можуть зрозуміти, що я хочу, щоб мене залишили в спокої. По правді кажучи, вони катували його з самого ранку, щоб витягти з нього неможливу крихту мужності.

-Ви погано ставитеся до мене, гірше , ніж до жандармів. «Представники влаштувалися в його кабінеті, сіли за його стіл і, поки він стогнав і лаявся в кріслі, вони склали офіційний звіт про те, що щойно сталося, оскільки вони хотіли залишити в архіві офіційний звіт, представник Канет прочитав його президенту і запропонував йому ручку.

-Ви президент, — відповів Кане, — це наше останнє засідання. Ваш обов'язок підписати офіційний звіт. Цей чоловік відмовився.

РОЗДІЛ Х. ЧОРНІ ДВЕРІ М. Дюпен — незрівнянна ганьба. Пізніше він отримав свою нагороду. Здається, він став якимось генеральним прокурором у Апеляційний суді при Бонапартіу, щоб продовжити похмуру історію М. Дару, який був віце-президентом Асамблеї і водночас одним із президентів Клубу пірамід. Ця Асоціація завжди підтримувала політику Єлисейського двору, але не вважала, що державний переворот відбувався був.

Ближче до десятої години ранку м. Дару мешкав у будинку м. Дару, де проходили збори його засідання виходять на вулицю Бургунь, майже навпроти маленьких дверей, які є входом до палацу і які називаються Чорними дверима. Вони повернули свої кроки до цих дверей з паном

Дару на чолі. Вони йшли рука об руку і троє в ряд. Деякі з них одягли службові шарфи. Пізніше їх зняли. Чорні двері, нщо були напіввідчиненими, охоронялись лише двома вартовими . Дехто, хто обурився найбільше , і серед них пан де Кердрель, кинулися до цих дверей і спробували пройти. Проте двері різко зачинились і між представниками та сержантами де Вілья, які поспішили, виникла певна боротьба, під час якої представник розтягнув зап'ясток. У той самий час батальйон, який був сформований на Бургундській площі, рушив далі і наблизився до групи представників.

М. Дару, ставний і твердий, дав знак командирі зупинитися; батальйон зупинився, і пан Дару, в ім'я Конституції та як віце-президент Асамблеї, закликав солдатів скласти зброю та надати вільний прохід представникам суверенного народу. .

Командир батальйону відповів наказом негайно звільнити вулицю, заявивши, що зборів більше немає; що щодо нього самого, він не знав, що таке представники народу, і що якщо ті особи до нього не підуть у відставку за власним бажанням, він вижене їх назад силою.

-Ми піддамося лише насильству», сказав М. Дару.

«-и вчиняєте державну зраду, — додав пан де Кердрель.

Офіцер віддав наказ атакувати. Солдати наступали щільним порядком. Був момент замішання; майже зіткнення. Представники, насильно відтіснені, вийшли на вулицю Лілль. Деякі з них впали. Декількох правих солдати вкатали в багнюку. Один із них, пан Етьєн, отримав удар прикладом мушкета в плече. Тут ми можемо додати, що через тиждень пан Етьєн був членом того концерну, який вони назвали Консультативним комітетом. Йому припав до смаку державний переворот, включно з ударом приклада мушкета.

Вони пішли до дому М. Дару, і по дорозі розрізнена група возз'єдналася і навіть була посилена деякими новоприбулими.

-Панове, — сказав пан Дару, — президент підвів нас, зал закритий для нас. Я — віце-президент; мій будинок — Палац Асамблеї. Він відкрив велику кімнату, і там засіли представники правих. Спочатку дискусії були дещо галасливими. П. Дару, однак, зауважив, що цей час дуже важливий, і тиша була відновлена.

Першим заходом, який необхідно було вжити, було, очевидно, усунення Президента Республіки на підставі статті 68 Конституції.

Декілька представників партії, яку називали бургграфами, сиділи за столом і готували акт *srbytyyz*. Коли вони збиралися зачитувати це вголос, представник, який увійшов із дверей, з'явився на дверях кімнати та оголосив Асамблеї, що вулиця Лілля заповнюється військами і що будинок оточено. Не можна було втрачати жодної хвилини.

М. Бенуа-д'Азі сказав:

-Панове, підемо до Мері ТранслаДокс десятого округу; там ми зможемо обговорити під захистом десятого легіону, полковником якого є наш колега, генерал Лорістон.

Будинок пана Дару мав задній вхід через маленькі двері, які знаходилися в нижній частині саду. Більшість представників вийшли саме так. М. Дару збирався слідувати за ними. Лише він, пан Оділон Барро та ще двоє чи троє залишилися в кімнаті, коли двері відчинилися. \

Увійшов капітан і сказав панові Дару:

-Пане, ви в полоні. — Куди мені за тобою йти? — запитав М. Дару. — Мені наказано стежити за вами у вашому власному домі. Будинок, правду кажучи, був зайнятий військовими, і тому пан Дару не зміг взяти

участь у засіданні в Мері десятого округу. Офіцер дозволив панові Оділону Барро вийти.

РОЗДІЛ ХІ. ВИЩИЙ СУД

У той час, коли все це відбувалося на лівому березі річки, ближче до полудня помітили чоловіка, який ходив туди-сюди по великому вітальному залу в Палаці правосуддя. Цього чоловіка, старанно застібнутого в пальто, здавалося, на відстані супроводжували кілька можливих прихильників — адже в деяких поліцейських підприємствах працюють помічники, чий вигляд настільки приголомшує перехожих, що вони й гадки не мають, чи судді вони, чи злочинці.

Він тинявся від дверей до дверей, від вестибюлю до вестибюля, обмінюючись потаємними знаками з мирмідонцями, які йшли за ним; потім повернувся до великої зали, зупиняючи по дорозі баристерів, соліситорів, приставів, клерків і обслугу, і повторюючи всім тихим голосом, щоб їх не почули перехожі, те саме запитання.

- Так.

- Ні- чулося звідусіль.

І чоловік знову взявся за роботу, нишпорячи Палацом Правосуддя з виглядом гончої, яка шукає слід. Був комісаром поліції Арсеналу. Що він шукав? Вищий суд правосуддя. Що робив Верховний суд? Ховався. Чому? Для того, щоб мати можливість засвідати на суді? Так і ні. Того ранку комісар поліції Арсеналу отримав від префекта Маупаса наказ шукати скрізь місце, де міг би засідати Верховний суд, якщо, можливо, він вважає за це своїм обов'язком зібратися. Сплутавши Верховний суд із Державною радою, комісар поліції спершу відправився на набережну Орсе.

Не знайшовши нічого, навіть Державної ради, він пішов з порожніми руками, у всякому разі звернув свої кроки до Палацу правосуддя, думаючи, що, оскільки йому доведеться шукати справедливості, він, можливо, знайти його там. Не знайшовши, пішов геть. Однак Верховний суд зібрався разом. Де і як? Побачимо пізніше.

У період, літопис якого ми зараз записуємо, до теперішньої реконструкції старих будівель Парижа, коли до Палацу правосуддя можна було дістатися вулицею Кур Де Халлей, Туди вели довгі сходи під назвою the Gallerie Mercière

.Всередині його дверей; одна праворуч, яка вела до Апеляційного суду, друга ліворуч, яка вела до Касаційного суду. Через розсувні двері ви можете вийти на старовину галерею Сент Луїс, яка нині служить вітальним залом для баристерів Касаційного суду.

Навпроти вхідних дверей стояла дерев'яна статуя Святого Людовика. Праворуч від цієї статуї, був вхід, що вів у звивистий вестибюль, який закінчувався ніби глухим проходом, Він, очевидно, закривався двома подвійними дверима.

На дверях праворуч можна прочитати «Кімната першого президента»; on двері ліворуч, «Зала ради». Між цими двома дверима, для зручності адвокатів, які йшли із залу до цивільної палати, що раніше була Великою палатою парламенту, був утворений вузький і темний прохід,

У ньому, як зауважив дехто безкарно проходили будь-які злочини.

Залишивши з одного боку кімнату першого президента та відчинивши двері з написом «Зала ради», ми перетнули велику кімнату, обставлену величезним столом із підковами, оточений зеленими стільцями. У кінці цієї кімнати, яка в 1793 році служила нарадчим залом для присяжних Револьюційного трибуналу, були двері, розміщені в панелі, що вели до маленького холу, де було двоє дверей, праворуч двері кімната,

що належить голові кримінальної палати, ліворуч від дверей кімнати відпочинку.

« Засуджений до страти!» « А тепер ходімо обідати! «Ці дві ідеї, Смерть і Вечеря, протистояли одна одній протягом століть.

Треті двері закривали край цього вестибюля. Ці двері були, так би мовити, останніми з Палацу правосуддя, найдальшими, найменш відомими, найбільш прихованими; Вони відкривали так звану бібліотеку Касаційного суду, велику квадратну кімнату, освітлену двома вікнами, що виходили на велике внутрішнє подвір'я Консьєржері, оснащену кількома шкіряними кріслами, великим столом, покритим зеленою скатертиною, і книжками з права.

Стіни були завалені книжками від підлоги до стелі . Ця кімната, як можна побачити, є найвіддаленішою та найкраще прихованою з усіх у Палаці. С

аме сюди, до цієї кімнати, 2 грудня, близько одинадцятої години ранку, по черзі прибуло багато чоловіків, одягнених у чорне, без мантий, без службових значків, налякані, збентежені, хитаючи головами, і шепочучи разом. Ці тремтячі люди були Верховним судом. Вищий суд правосуддя, згідно з положеннями Конституції, складався з семи магістратів; Голова, чотири судді та два помічники, які обираються Касаційним судом із числа своїх членів і щороку оновлюються.

У грудні 1851 року ці сім суддів були названі Ардуеном, Патайлем, Моро, Делапальмом, Коші, Гранде та Кено, а двоє останніх імен були помічниками. Ці люди, майже невідомі, все ж мали деякі попередники. М. Cauchy, кілька років тому президент Палати королівського двору Парижа, люб'язний чоловік, якого легко було налякати, був братом математик, член Інституту, що обчислював звуків хвилі , і колишній секретар архіваріуса Палати перів. М. Делапальм був

генеральним адвокатом і брав помітну участь у Пресові процеси під час Реставрації; М. Патайл був заступником Центру при Липневій монархії; Пан Моро (Де ла Съен) заслуговував на увагу, оскільки його прозвали «Де ла Съен », щоб відрізнити його від пана Моро (Де ля Мерт), який з його боку був заслуговуючим уваги, оскільки він мав прізвисько «де Ла Мерт

. Перший помічник, пан Гранде, був президентом Палати в Парижі. Я читав такий панегірик про нього: «Він, як відомо, не має жодної індивідуальності чи власної думки». Другий помічник, містер Кестналт -, ліберал, депутат, державний функціонер, генеральний адвокат, консерватор, освічений, слухняний, досяг ершини завдяки цим якостям , до Кримінальної палати Суду Касації, де він був відомий як один із найсуворіших членів.

1848 рік похитнулось його уявлення про прао ,і він пішов у відставку після 24 лютого ; не протримавшись до другого грудня .

Пан Хардуїн, який головував у Високому суді, був колишнім президентом присяжних, релігійною людиною, жорстким янсеністом, відомим серед своїх колег як «скрупульозний магістрат», жив у Порт-Роялі, старанно читав Ніколь, належав до раси старих парламентаріїв Маре, які ходили до Палацу правосуддя верхи на мулі; мул тепер вийшов з моди, і будь-хто, хто відвідував президента Ардуена, не знайшов би в ньому такої ж стабільності у звичках, як у моральних якостях.

Вранці 2 грудня, о дев'ятій годині, двоє чоловіків піднялися сходами до будинку пана Ардуена, № 10, вулиця де Конде, і зустріли його біля його дверей . Одним був М. Pataille; іншим, одним із найвидатніших членів адвокатури Касаційного суду, був колишній член конституції Мартін (Страсбург). П. Патай щойно надав себе в розпорядження п.

Ардуена. Першою думкою Мартіна, коли він читав плакати про державний переворот, був Верховний суд.

Пан Ардуен провів пана Патая до кімнати, що поряд із його кабінетом, і, вимовивши при цьому, що ге хоче говорити при свдках. .Отримавши офіційне прохання Мартіна (зі Страсбурга) скликати Високий суд, він благав залишити його в спокої, заявив, що Високий суд «виконає свій обов'язок», але спершу він повинен «обговорити зі своїми колегами», закінчивши словами цей вислів: "

Це буде зроблено сьогодні чи завтра". — так закінчив він свій виступ.— Сьогодні чи завтра! — вигукнув Мартін (зі Страсбурга); , «Пане президенте, безпека республіки, безпека країни, можливо, залежить від того, що зробить або не зробить високий суд. Ваша відповідальність велика; майте це на увазі. Високий суд не виконує свій обов'язок сьогодні чи завтра; він виконує це одразу, зараз, не втрачаючи ні хвилини, не вагаючись жодної миті. М

Мартін мав рацію, справедливість завжди належить Сьогодні.

Він додав:

-Якщо вам потрібна людина для активної роботи, я до ваших послуг». Пан Ардуен відхилив пропозицію; заявив, що не буде втрачати ні хвилини, і благав залишити його «порадитися» з його колегою паном Патаєм.

Справді, він скликав Верховний суд на одинадцяту годину, і було вирішено, що засідання має відбутися в залі бібліотеки. Судді прийшли завчасно . О чверть на одинадцяту вони всі зібралися. М. Патай прибув the останній. Вони сиділи в кінці великого зеленого столу

